

Onderzoeksnota HERGO

19 november 2012

dr. Lieve Bradt
Universiteit Gent
Vakgroep Sociale Agogiek

Inleiding

In 2006 zorgde de nieuwe Jeugdwet voor een wettelijke verankering van het proefproject herstelgericht groepsoverleg, kortweg HERGO. Sindsdien voorziet elke Vlaamse HCA-dienst voor zijn gerechtelijk arrondissement een aanbod HERGO. Vanaf de start werden de verwijzende instanties via de lokale samenwerkingsverbanden geïnformeerd en gesensibiliseerd over deze nieuwe afhandelingsvorm. Voor sommige arrondissementen betekende dit dat HERGO gaandeweg meer werd ingeschakeld als reactie op een als misdrijf omschreven feit. Voor andere arrondissementen verliep dit heel wat moeilijker. Na vijf jaar moeten de HCA-diensten vaststellen dat de toepassing van HERGO overheen Vlaanderen eerder gering blijft.

Deze vaststelling heeft de HCA-diensten ertoe aangezet om enkele acties te ondernemen. De Vlaamse HCA-diensten geloven immers sterk in het concept, de idee en de visie van HERGO en menen dat deze herstelgerichte interventie als proefproject reeds haar meerwaarde heeft bewezen. Aangezien het effect van de lokale sensibiliseringsacties eerder beperkt bleef, besloten de HCA-diensten om in samenwerking met het Agentschap Jongerenwelzijn, academici en juridische actoren een gezamenlijk Vlaams initiatief op touw te zetten om HERGO meer op de kaart te zetten. Op die manier wenste men ook tegemoet te komen aan de aanbeveling uit "Het beleid van de jeugdmagistraat" (Franssen, Put & Deklerck, 2010): *"De diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandelingsvormen (HCA) ondersteunen de (jeugd)parketmagistraten en de jeugdrechters inzake het gebruik van HCA-werkvormen en maken met de jeugdmagistraten duidelijke en concrete afspraken over wie, in welk geval een bepaalde HCA-werkvorm kan voorstellen of opleggen."*

Om dit initiatief mogelijk te maken werd een stuurgroep en een werkgroep opgericht. De stuurgroep bestaat uit de coördinator HCA, een moderator HCA, administratie, academici en magistraten. Zij toetsen de stappen af, keuren het gekozen traject goed, volgen op, geven input, bewaken de stappen, ... De leden van deze stuurgroep zijn: Peter Casteur (Agentschap Jongerenwelzijn) later vervangen door Geert Michiels, Valerie Nicolai (Agentschap Jongerenwelzijn), Lode Walgrave (KU Leuven) / Inge Vanfraechem (KU Leuven), Nicole Caluwé (Jeugdrechter te Mechelen), Nadine Dewolf (Unie van Jeugdadvocaten), Bauke Pouseele (coördinator en moderator DIVAM) en Bie Vanseveren / Saskia Kuypers (moderator). De taak van de werkgroep is om de geplande acties mee uit te voeren, te begeleiden en praktisch voor te bereiden. De leden van de werkgroep zijn: Bie Vanseveren (moderator ALBA Brussel), Saskia Kuypers (moderator ADAM), Maggie Van Kerckhoven (moderator CAFT), Elsie Van den haezevelde (moderator HCA OVL), Bauke Pouseele (coördinator en moderator DIVAM) en Bart Sanders (directeur BAAB). Tevens werd gezocht naar een onderzoeker die de verschillende stappen binnen dit traject kon organiseren en opvolgen. Deze rol werd opgenomen door Lieve

Bradt (Vakgroep Sociale Agogiek, UGent). Haar taak was om de nodige input te leveren om een sensibiliseringstraject te kunnen uitwerken en zo tot een constructieve samenwerking met alle partners te kunnen komen.

In overleg met de werkgroep en de onderzoeker werd beslist om als input voor dit traject de knelpunten en de hinderpalen in de huidige (doorverwijzings)praktijk in kaart te brengen en bespreekbaar te stellen. Dit gebeurde in twee luiken. In een eerste luik werd een analyse gemaakt van alle HERGO-dossiers die werden doorverwezen tussen 1 januari 2007 en 31 december 2010 om op die manier een zicht te krijgen op de feitelijke huidige praktijk in Vlaanderen. In een tweede luik wensten we in gesprek te gaan met enkele actoren die een rol spelen binnen de praktijk van HERGO, meer bepaald jeugdrechters, parketmagistraten, advocatuur, consultants en parketcriminologen. Voorliggend rapport presenteert de resultaten van deze beide luiken.

Deel 1: Dossierstudie HERGO

1. Inleiding

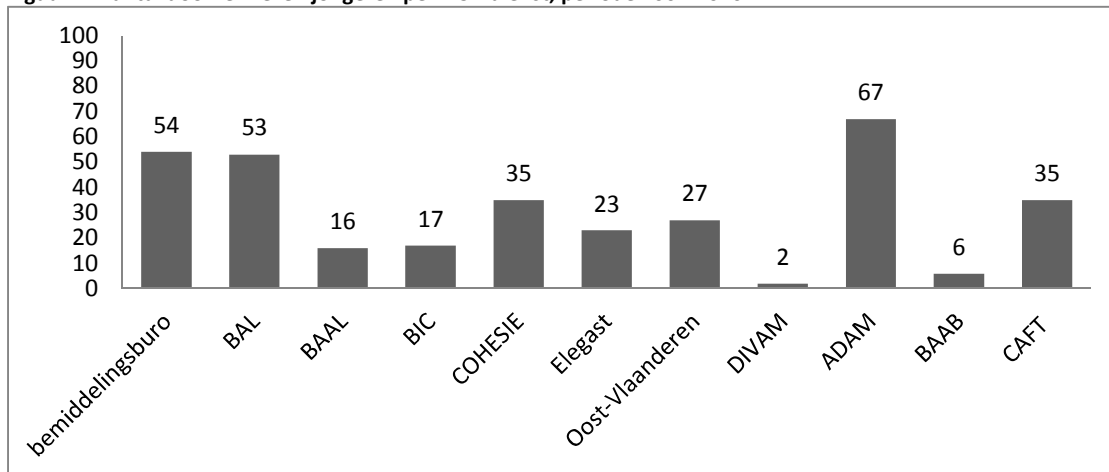
Om een beter zicht te krijgen op de praktijk van HERGO in Vlaanderen besloten we ter voorbereiding van de focusgroepen een dossieranalyse te doen. Deze analyse heeft betrekking op de gegevens van alle HERGO-dossiers die opgestart werden tussen 1 januari 2007 t.e.m. 31 december 2010. Alle gegevens werden ingevoerd in SPSS en verwerkt op niveau van zowel de jongeren als de slachtoffers. In wat volgt, gaan we in op de bevindingen van de analyses op deze twee niveaus. Vooraf wensen we nog mee te geven dat de vermelde percentages en eventuele vergelijkingen tussen HCA-diensten met enige voorzichtigheid moeten geïnterpreteerd worden aangezien het soms om hele kleine aantallen gaat.

2. Analyse van gegevens op niveau van de jongere

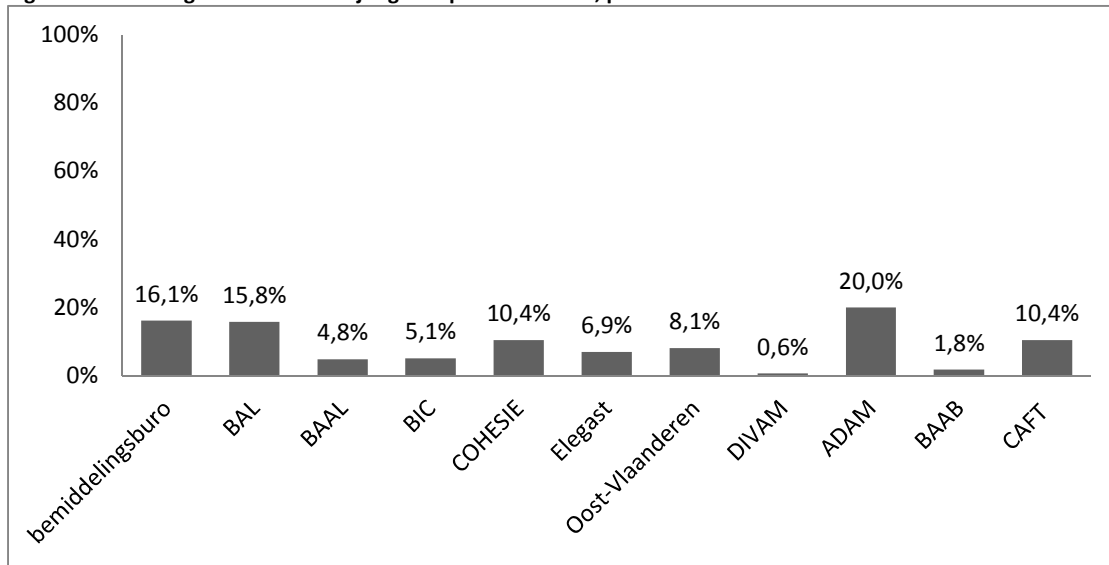
- Doorverwijzingen

Tussen 2007 en 2010 werden in totaal **335 jongeren** doorverwezen naar de verschillende HCA-diensten voor een HERGO. ADAM kreeg de meeste jongeren doorverwezen (67 jongeren of 20%), gevolgd door Bemiddelingsburo (54 jongeren of 16.1%), BAL (53 jongeren of 15.8%), COHESIE en CAFT (beiden 35 jongeren of 10.4%). BAAB (6 jongeren) en DIVAM (2 jongeren) kregen de minste doorverwijzingen.

Figuur 1: Aantal doorverwezen jongeren per HCA-dienst, periode 2007-2010

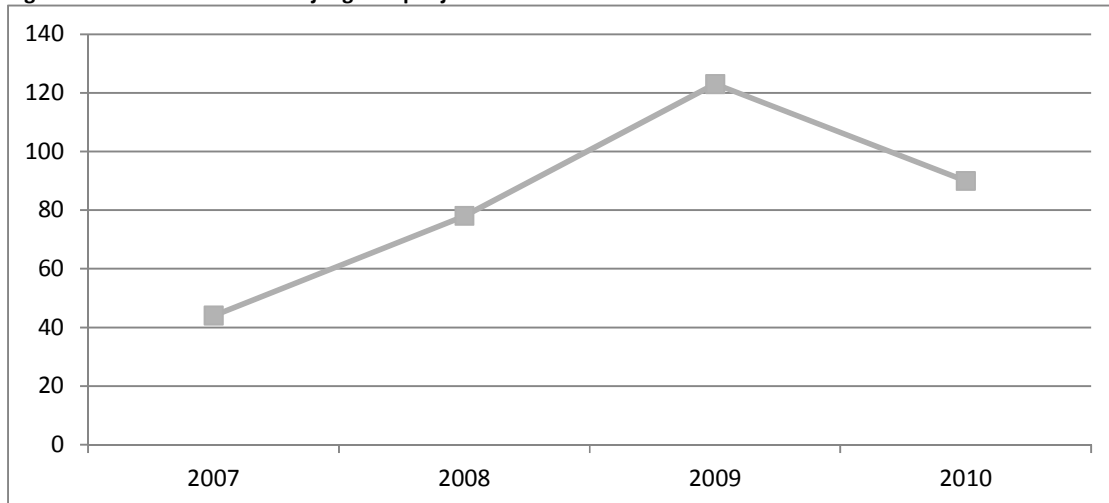

Figuur 2: Percentage doorverwezen jongeren per HCA-dienst, periode 2007-2010

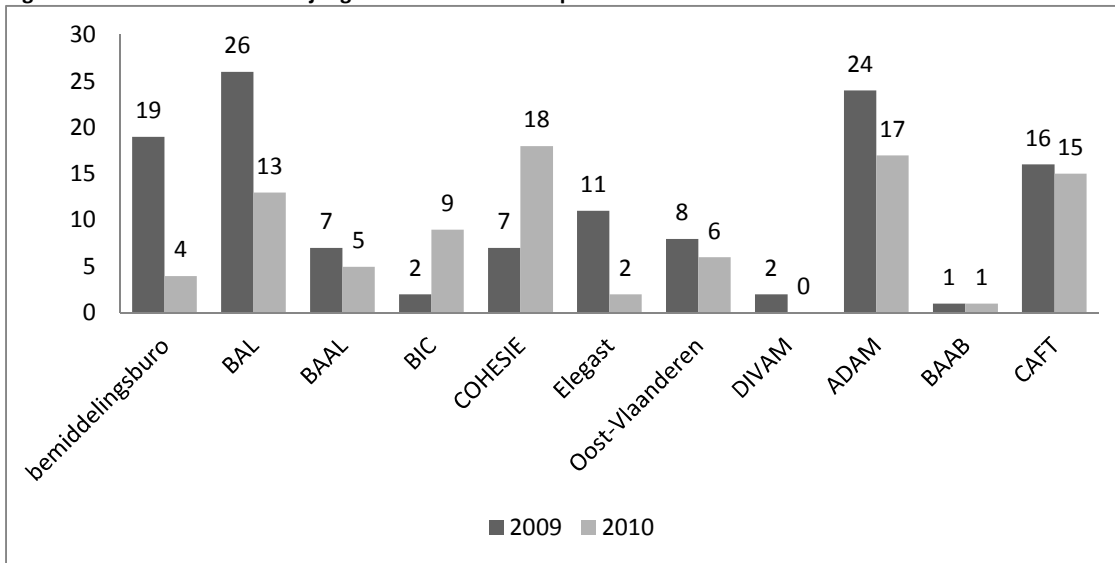
Tot 2009 steeg het aantal doorverwezen jongeren. In 2007 waren er 44 jongeren, in 2008 steeg dit naar 78 jongeren. 2009 kende met 123 jongeren het grootste aantal doorverwijzingen. In 2010 daalde dit aantal naar 90 jongeren.

Figuur 3: Aantal doorverwezen jongeren per jaar

De daling in het aantal doorverwezen jongeren tussen 2009 en 2010 geldt niet voor alle HCA-diensten. Bemiddelingsburo, BAL, Elegast en ADAM zagen in 2010 het aantal jongeren met een derde tot meer dan de helft terugvallen. Voor BIC en COHESIE stellen we in 2010 echter een stijging vast in het aantal doorverwezen jongeren. Voor CAFT bleef het aantal doorverwijzingen dan weer ongeveer gelijk.

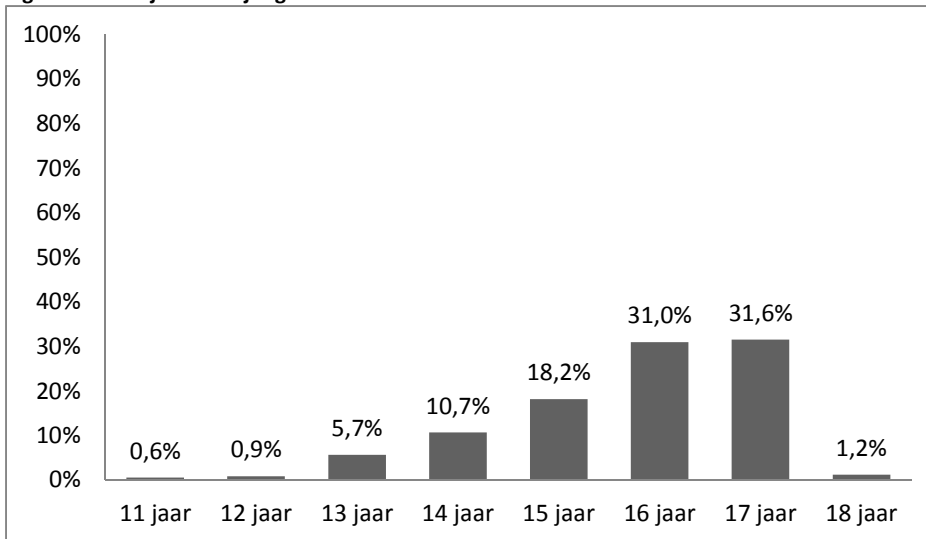
Figuur 4: Aantal doorverwezen jongeren in 2009 en 2010 per HCA-dienst

- **Geslacht en leeftijd**

Het merendeel van de jongeren die naar een HERGO worden doorverwezen is ouder dan 15 jaar. Van de 335 jongeren is 82% 15 jaar of ouder, 63.8% is 16 jaar of ouder. Bijna alle jongeren zijn jongens (95.5%).

Figuur 5: Leeftijd van de jongeren

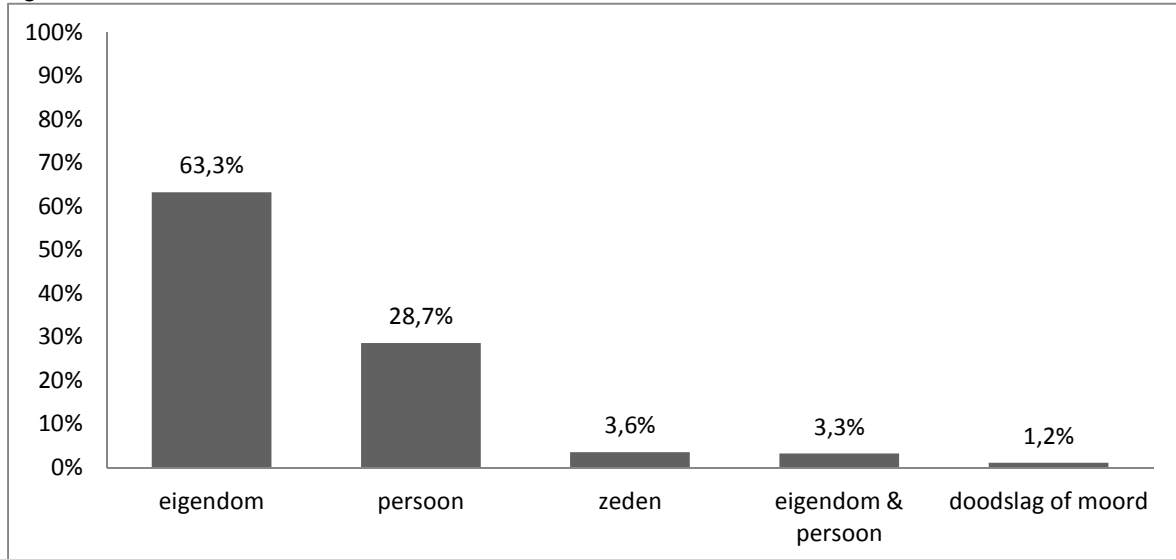

BAAL, BIC en DIVAM kregen geen enkele jongere onder de 15 jaar doorverwezen. Bij andere diensten zijn de doorverwezen jongeren wel onder de 15 jaar. Bij COHESIE was een derde (37.1%) van de jongeren 14 jaar of jonger. Voor ADAM en BAL zijn deze percentages respectievelijk 26.8% en 22.6%.

- **Aard van de feiten**

Bijna twee derde van de jongeren (63.3%) werd doorverwezen naar een HERGO omwille van eigendomsdelicten. Bij ongeveer een kwart van de jongeren gaat het om persoonsdelicten.

Figuur 6: Aard van de feiten

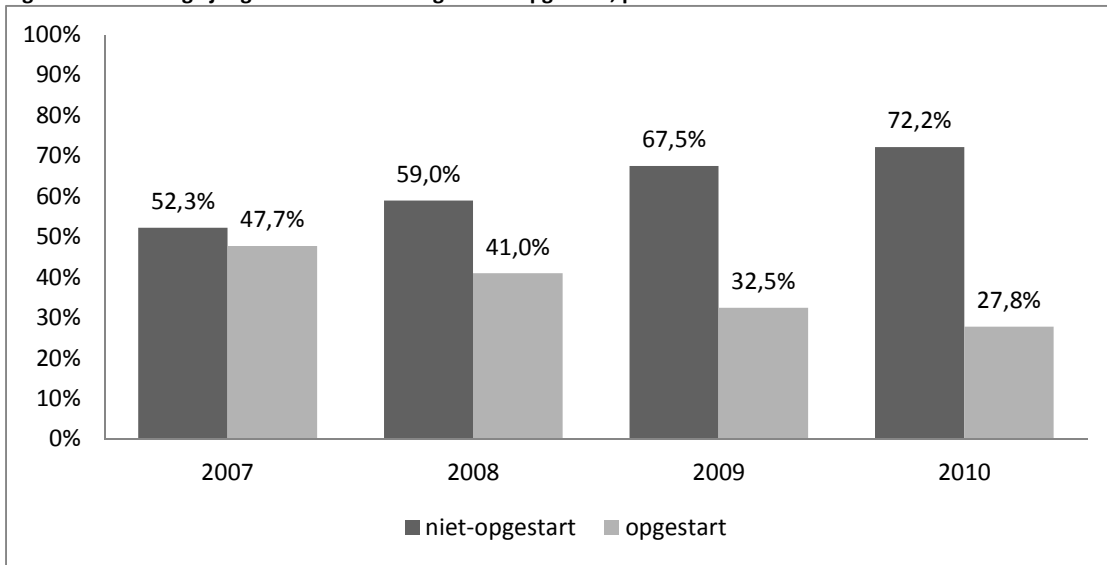
Tussen 2007 en 2009 steeg het aandeel persoonsdelicten van 27.3% naar 33%. In 2010 zakte dit aantal naar 22.2% en steeg het aandeel eigendomsdelicten. Bekeken per dienst, stellen we vast dat BAAB (n = 6) enkel persoonsdelicten doorverwezen kreeg, terwijl CAFT (n = 35) enkel jongeren doorverwezen kreeg die eigendomsdelicten pleegden. Ook bij Bemiddelingsburo, BAL en BIC gaat het in meer dan drie kwart van de jongeren om eigendomsdelicten. Bij andere diensten zit de verhouding persoon-eigendom iets 'gelijker' zoals ADAM en COHESIE.

- **Uitkomst**

Bij 118 jongeren (35.2%) werd een HERGO opgestart, bij 217 jongeren (64.8%) niet. De belangrijkste reden waarom de hergo niet wordt opgestart, is omdat het slachtoffer afhaakt (67.3%). Bij 15.2% komt het niet tot een bijeenkomst omdat de jongere afhaakt.

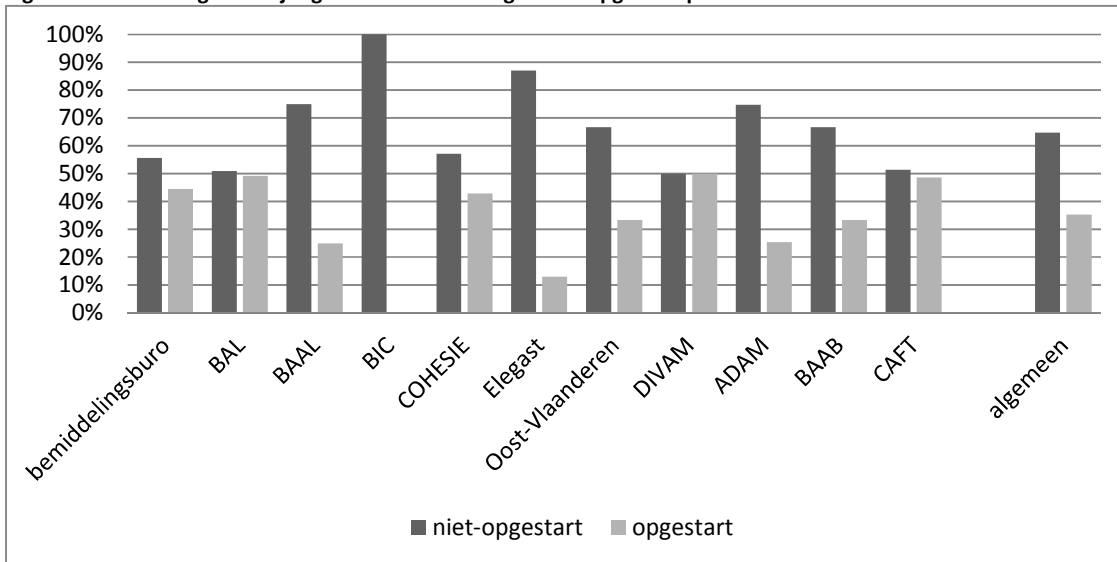
Bekeken overheen de verschillende jaren, stellen we vast dat het aandeel jongeren waarbij een HERGO wordt opgestart gedaald is. In 2007 werd bij 47.7% van de doorverwezen jongeren een HERGO opgestart. In 2010 is dit gedaald tot 27.8%.

Figuur 7: Percentage jongeren waarvoor hergo werd opgestart, periode 2007-2010

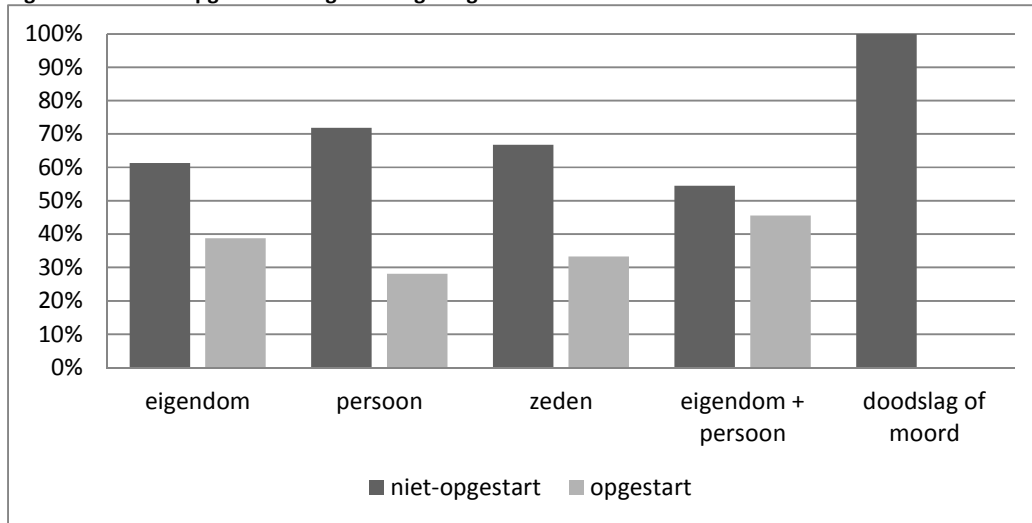
Bekeken voor de afzonderlijke HCA-diensten, laten de kruistabellen met de dienst enerzijds en het al dan niet opstarten van een HERGO anderzijds zien dat bij BIC voor geen enkele jongere een HERGO werd opgestart. Ook bij Elegast, BAAL, ADAM, Oost-Vlaanderen en BAAB (n = 6) ligt het percentage niet-opgestarte dossiers hoger. Bij CAFT, BAL, Bemiddelingsburo en COHESIE is de verhouding tussen opgestarte en niet-opgestarte HERGO's meer gelijk.

Figuur 8: Verhouding aantal jongeren waarvoor hergo werd opgestart per HCA-dienst

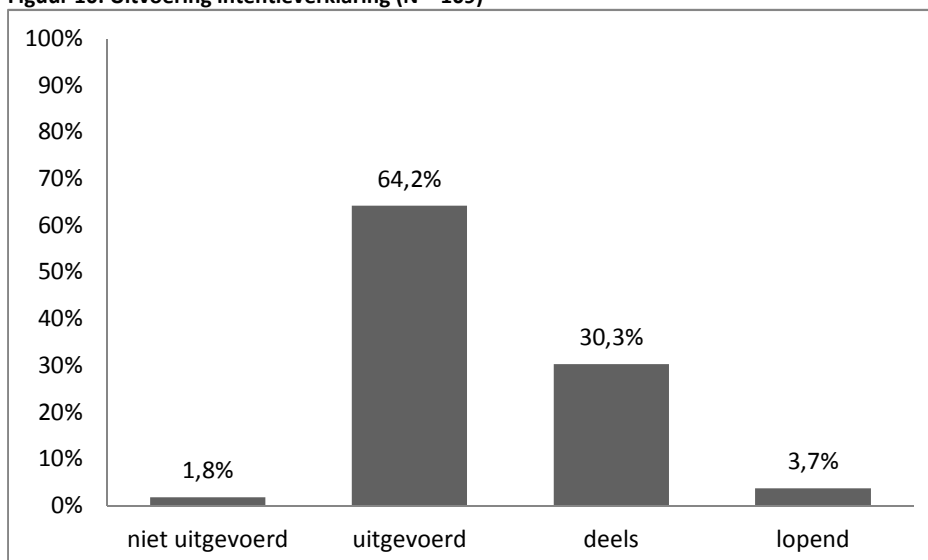
Opgesplitst naar de aard van de feiten kunnen we op basis van de absolute aantallen stellen dat er bij eigendomsdelicten verhoudingsgewijs meer HERGO's opgestart worden (38.7%) dan bij persoonsdelicten (28.1%).

Figuur 9: Aandeel opgestarte hergo's naargelang de aard van de feiten

Van de 118 jongeren bij wie wel een HERGO werd opgestart, bereikten 109 jongeren ook een intentieverklaring. Eenmaal daders en slachtoffers in een HERGo stappen wordt dit proces dus ook meestal helemaal doorlopen. Bij 64.2% van de 109 jongeren werd de intentieverklaring ook volledig uitgevoerd en bij nog eens 30.3% werd ze deels uitgevoerd.

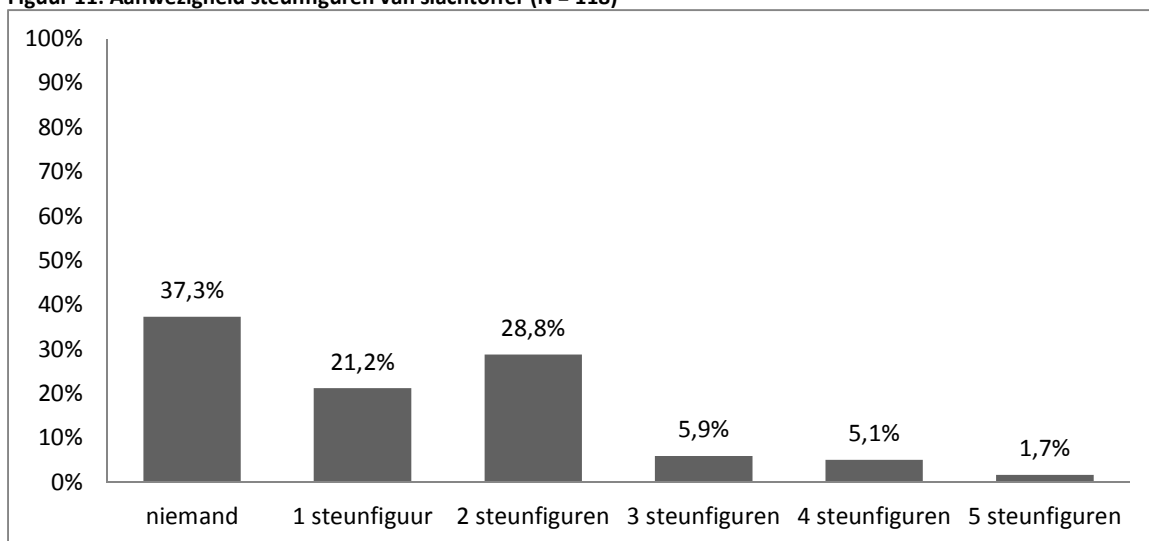
Figuur 10: Uitvoering intentieverklaring (N = 109)

- **Aanwezigen op de hergo**

Van de 118 HERGO's die werden opgestart, was er bij 20 HERGO's (16.9%) geen slachtoffer aanwezig. Bij de meeste HERGO's waren 1 slachtoffer (58.5%) of 2 slachtoffers (19.5%) aanwezig. Kruistabellen met de aanwezigheid van slachtoffers enerzijds en de vertegenwoordiging of steunfiguren van het slachtoffer anderzijds geven aan dat er bij 5 HERGO's noch een slachtoffer noch een vertegenwoordiger aanwezig was. Bij 18 HERGO's waarin er geen slachtoffer was, waren er ook geen steunfiguren aanwezig. Bij de helft van de bijeenkomsten was er 1 of 2 steunfiguren van het slachtoffer aanwezig.

Figuur 11: Aanwezigheid steunfiguren van slachtoffer (N = 118)

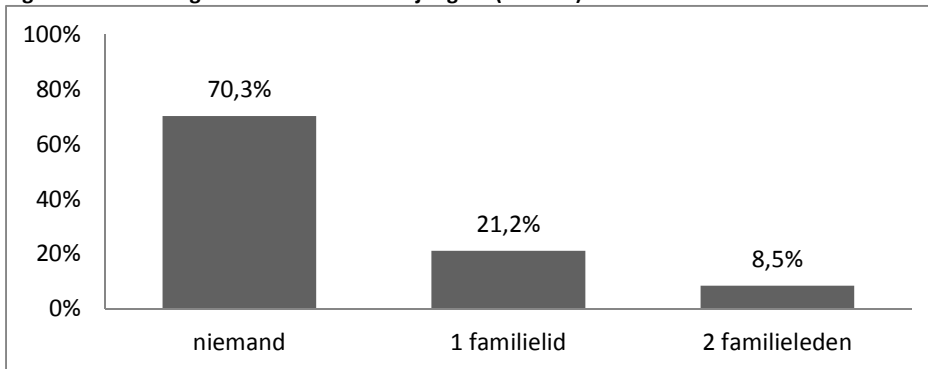
Langs de kant van de jongere, laten de cijfers zien dat voor de meerderheid van de jongeren vader en/of moeder aanwezig waren op de HERGO. Voor 44.9% van de jongeren geldt dat vader en moeder aanwezig waren op de HERGO.

Tabel 1: Aanwezigheid moeder en vader per jongere (N = 118)

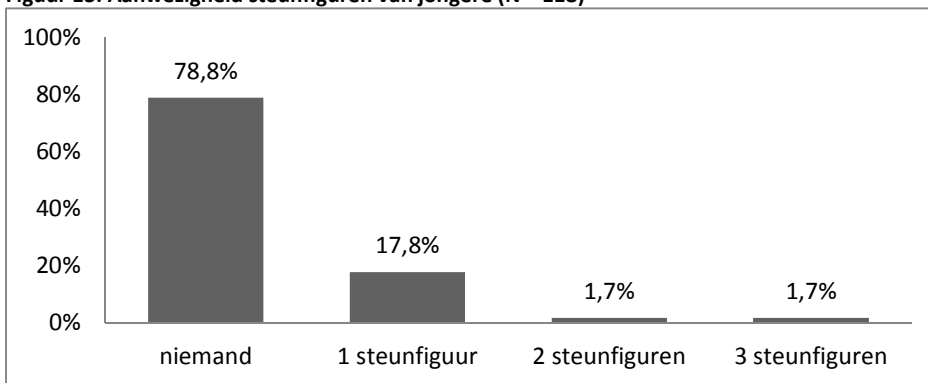
	Moeder afwezig	Moeder aanwezig
Vader afwezig	4.2%	35.6%
Vader aanwezig	15.3%	44.9%

In de meerderheid van de dossiers waren er geen andere familieleden (70,3%) of andere steunfiguren (78.8%) aanwezig op de HERGO.

Figuur 12: Aanwezigheid familieleden van jongere (N = 118)

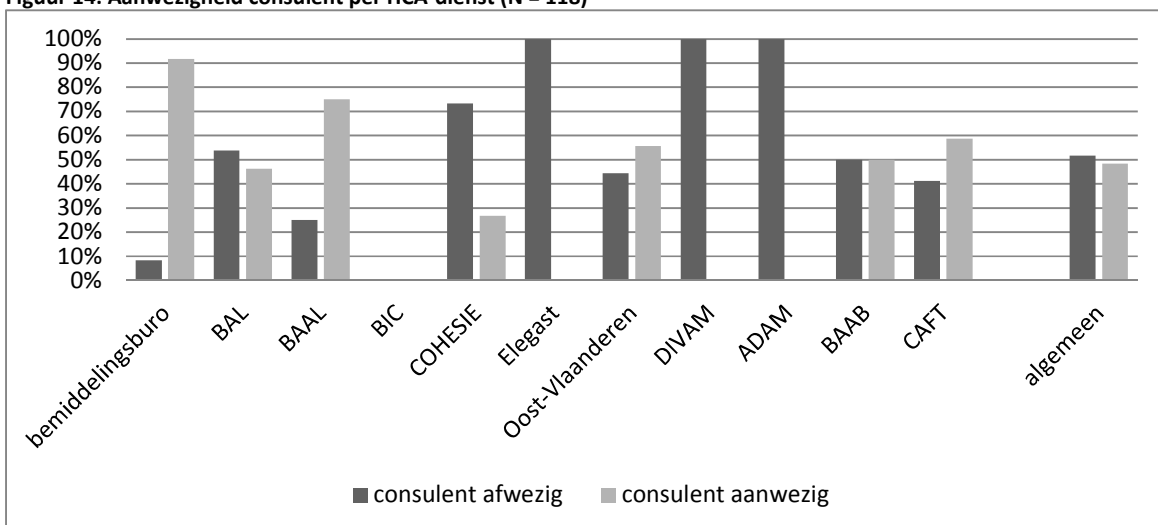

Figuur 13: Aanwezigheid steunfiguren van jongere (N = 118)

Van de formele actoren zijn vooral de politieagenten (92.4%) en de advocaten (82.2%) het vaakst betrokken in de HERGO. Bij 48.3% van de jongeren was ook de consulent aanwezig op de bijeenkomst. Dit blijkt wel verschillend te zijn naargelang de HCA-dienst. Bij BAAL (4 jongeren) en Bemiddelingsburo (24 jongeren) waren de consulenten bijna steeds aanwezig op de HERGO. Terwijl in Elegast (3 jongeren), ADAM (17 jongeren) en DIVAM (1 jongere) bij geen enkele HERGO een consulent aanwezig was.

Figuur 14: Aanwezigheid consulent per HCA-dienst (N = 118)

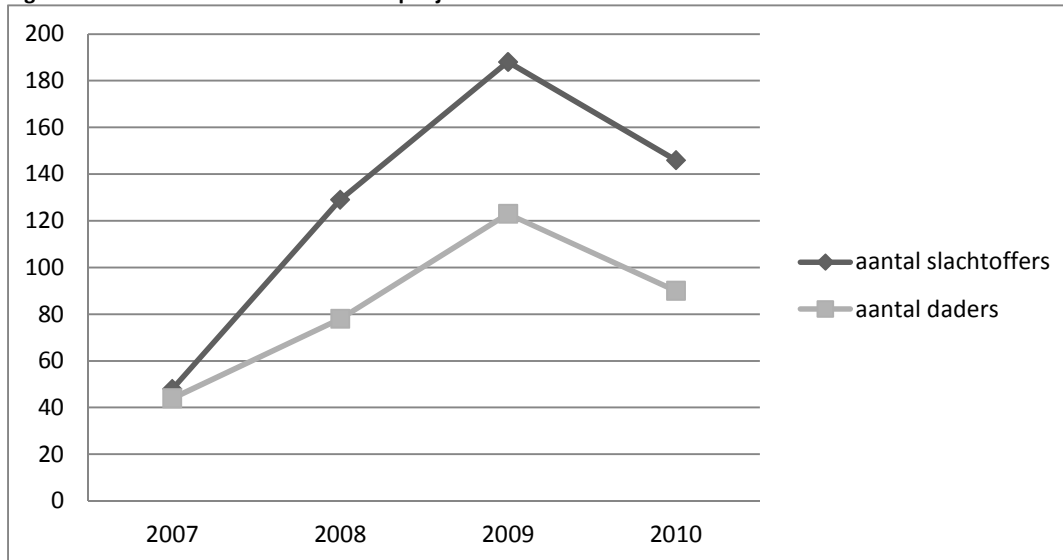

3. Analyse van gegevens op niveau van het slachtoffer

- **Aantal**

In totaal gaat het voor de periode 2007-2010 om **511 slachtoffers**. Het aantal slachtoffers overheen de jaren volgt dezelfde lijn als het aantal jongeren. Onderstaande tabel geeft aan dat het bij HERGO niet enkel om 1-1 relaties gaat, maar dat er vaak meerdere slachtoffers betrokken zijn in één HERGO.

Figuur 15: Aantal daders en slachtoffers per jaar

- **Geslacht en leeftijd**

Ongeveer de helft van de slachtoffers is mannelijk (54.4%), ongeveer een derde is vrouwelijk (31.3%). In 13.9% was het slachtoffer een rechtspersoon (2 missings).

Ongeveer de helft (50.7%) van de slachtoffers is meerderjarig (61 missings). Als we hier ook de rechtspersonen bij rekenen, dan kunnen we vaststellen dat het in de meerderheid gaat om HERGO's tussen jongeren en een meerderjarig slachtoffer. Het jongste slachtoffer is 7 jaar. Het oudste slachtoffer is 92 jaar. De gemiddelde leeftijd van het slachtoffer bedraagt 33 jaar.

Kijkend naar de verhouding tussen minderjarigen, meerderjarigen en rechtspersonen per HCA-dienst, laten de cijfers zien dat bij een aantal HCA-diensten er meer doorverwijzingen waren met rechtspersonen dan in andere diensten. Voor CAFT geldt bijvoorbeeld dat 41.7% (15 van de 36 slachtoffers) van de betrokken slachtoffers rechtspersonen waren. Ook bij BAAL, BIC en Oost-Vlaanderen was meer dan een vijfde van hun slachtoffers een rechtspersoon. Sommige diensten werkten vooral met minderjarige slachtoffers, zoals BAAB (85.7%) en Elegast (62.9%). Bij andere diensten, daarentegen, lag het aandeel minderjarige slachtoffers veel lager, zoals CAFT (2.8%), BIC (6.7%) en BAAL (11.1%).

- **Uitkomst**

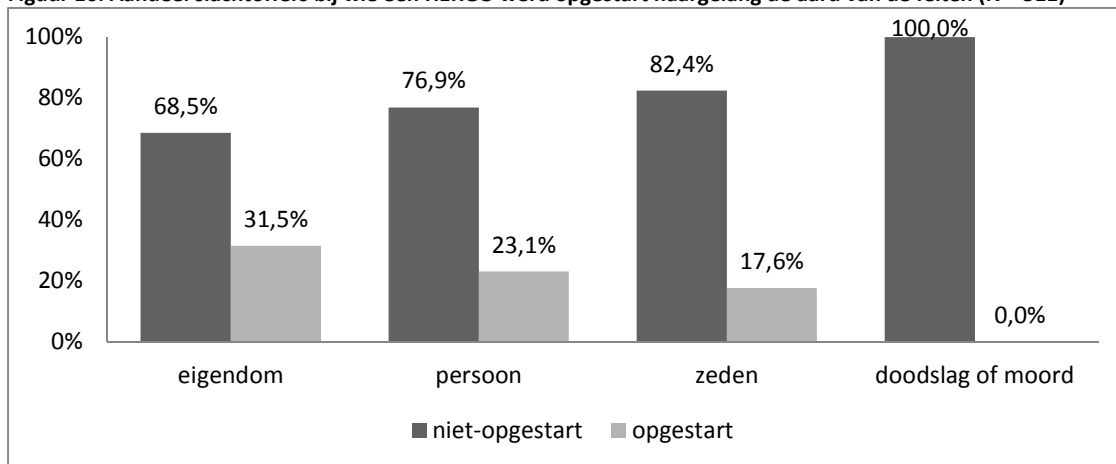
Bij 71.4% van de 511 slachtoffers werd er geen HERGO opgestart, 28.6% of 146 slachtoffers gingen wel in op het aanbod. Meerderjarige slachtoffers en rechtspersonen lijken verhoudingsgewijs iets meer bereid om in te gaan op het aanbod van HERGO in vergelijking met minderjarige slachtoffers (61 missings).

Tabel 2: Aantal opgestarte en niet-opgestarte HERGO's volgens leeftijd van het slachtoffer (N = 450)

	Geen hergo	Hergo
Minderjarig	111	40
Meerderjarig	150	78
Rechtspersoon	44	27

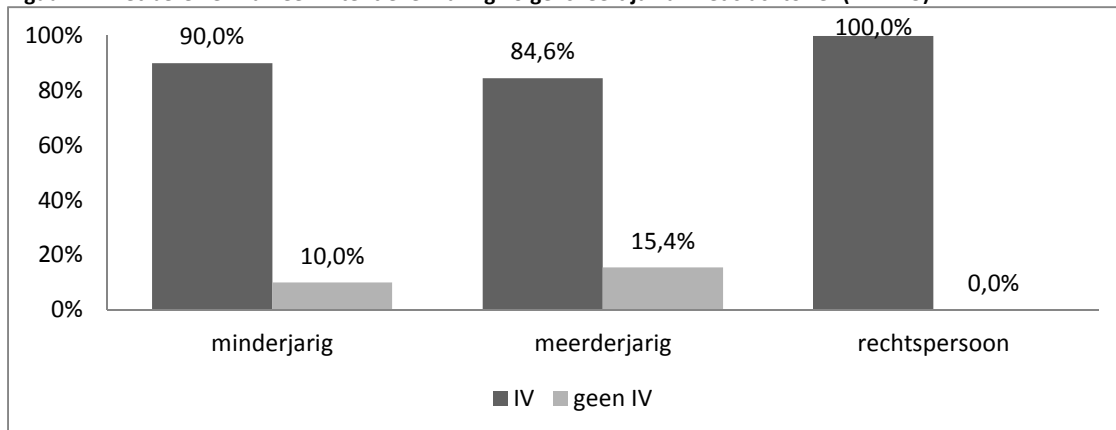
Bekeken volgens de aard van de feiten stellen we vast dat slachtoffers van eigendomsdelicten meer bereid waren om in te gaan op het aanbod van HERGO.

Figuur 16: Aandeel slachtoffers bij wie een HERGO werd opgestart naargelang de aard van de feiten (N = 511)

Bij 130 van de 146 slachtoffers (89%) die ingingen op het aanbod, werd ook een intentieverklaring bereikt. Opvallend is dat bij alle 27 rechtspersonen er een intentieverklaring opgesteld werd.

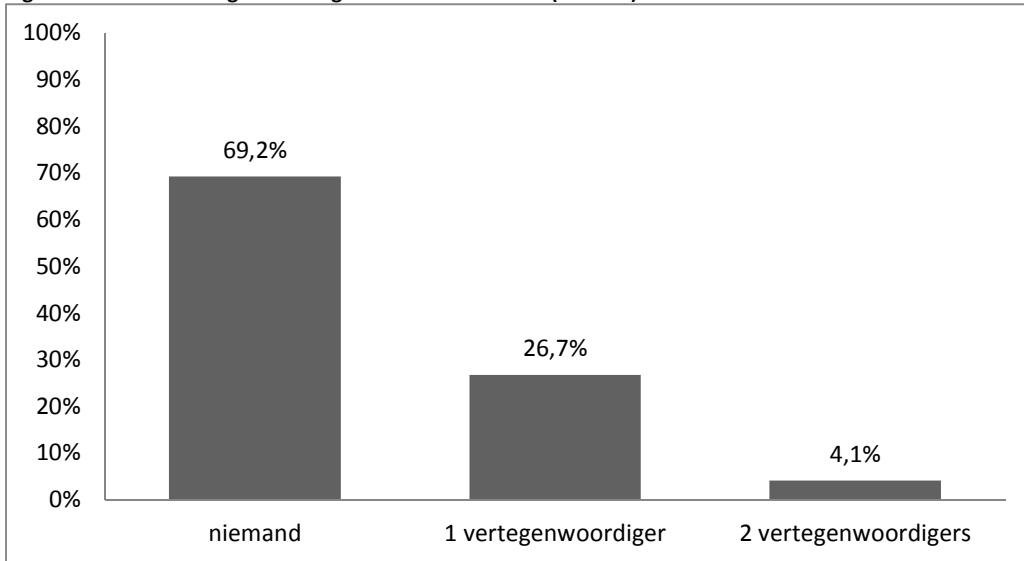
Figuur 17: Het bereiken van een intentieverklaring volgens leeftijd van het slachtoffer (N = 145)

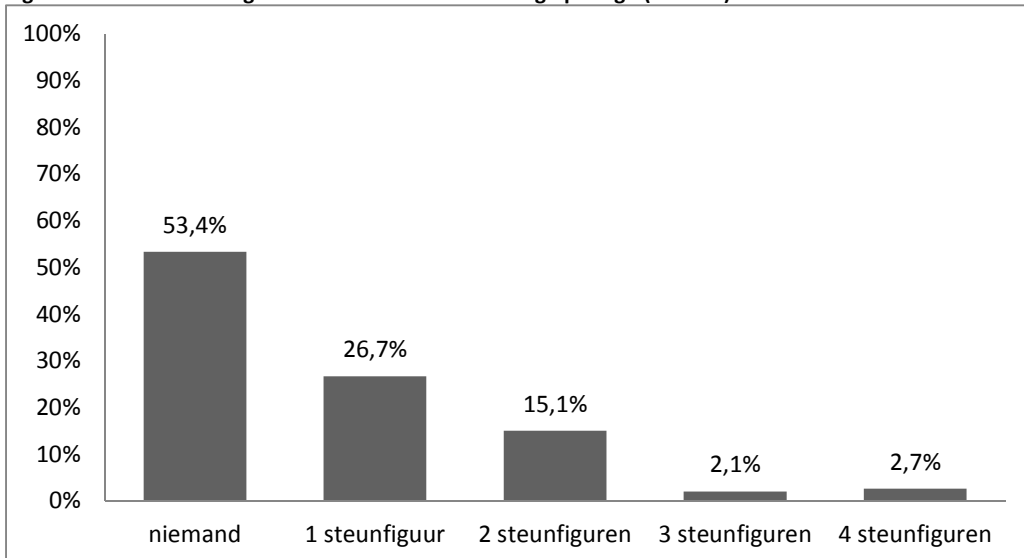
- **Aanwezigen op HERGO**

Bij de meerderheid van de slachtoffers (69.2%) waren er geen vertegenwoordigers aanwezig. Bij ongeveer de helft van de slachtoffers (53.4%) was er geen steunfiguur aanwezig op de HERGO, 26.7% was vergezeld van één steunfiguur en 15.1% bracht twee steunfiguren mee naar de HERGO. De meerderheid van de slachtoffers werd niet bijgestaan door een advocaat op de bijeenkomst (84.2%).

Figuur 18: Aantal vertegenwoordigers van benadeelden (N = 146)

Figuur 19: Aantal steunfiguren van slachtoffer aanwezig op hergo (N = 146)

Deel 2: Focusgroepen consulenten en parketcriminologen

1. Inleiding

Nadat de dossierstudie was afgerond besloten we in een tweede luik van het onderzoek in gesprek te gaan met vijf actoren die een belangrijke rol spelen binnen de praktijk van herstelgericht groepsoverleg, met name de parketcriminologen, parketmagistraten, consulenten, jeugdadvocaten en jeugdrechters. Aangezien enkel de parketcriminologen een bestaand overlegmoment hebben, besloten we bij de andere actorgroepen te werken met focusgroepen waarbij telkens één iemand van elk gerechtelijk arrondissement zou uitgenodigd worden om deel te nemen aan de focusgroep. Wat de parketcriminologen betreft, kon aangesloten worden op de teamvergadering van 29 mei en namen tien parketcriminologen deel aan de focusgroep.

Voor de andere actorgroepen werd geprobeerd om in juni 4 focusgroepen op te zetten (één per actorgroep). De brieven werden respectievelijk naar de leidend jeugdrechters, leidinggevenden van de dienst jeugd, de regio- en teamverantwoordelijken en de voorzitters van de Jonge Balie verstuurd met telkens de vraag één iemand van hun arrondissement af te vaardigen. Bij alle focusgroepen kwam er echter slechts 1, 2 of 3 positieve reacties waardoor deze focusgroepen niet konden doorgaan. Op de vergadering van de werkgroep van 30 augustus werd beslist om de jeugdadvocaten en de parketmagistraten niet langer op te nemen in het onderzoek, gezien hun zeer lage respons op de brieven en gezien de opmerking die van enkele parketmagistraten kwam dat zij eigenlijk niets te zeggen hebben over herstelgericht groepsoverleg omdat dit een bevoegdheid is van de jeugdrechters (wat op zich al een belangrijke vaststelling is). Voor wat betreft de consulenten leek het ons wel zinvol en noodzakelijk om een tweede poging te ondernemen. Opnieuw werd via de team- en regioverantwoordelijken één consulent per gerechtelijk arrondissement uitgenodigd op een focusgroep op 25 september. Uiteindelijk namen hier vijf consulenten aan deel.

Met betrekking tot de groep van de jeugdrechters werd beslist om hen te proberen bereiken via een vragenlijst aangezien verschillende jeugdrechters aangegeven hadden dat hun agenda niet toeliet om deel te nemen aan een focusgroep. Voor deze groep werd bijgevolg een vragenlijst ontworpen die dan aan alle jeugdrechters in Vlaanderen werd bezorgd (zie deel 3).

2. Opzet focusgroep

Bij beide focusgroepen werd vertrokken van eenzelfde checklist. De focusgroep van de consulenten werd wel voorafgegaan door een uiteenzetting van de belangrijkste resultaten van

de dossierstudie. De checklist werd gebaseerd op de 'Nota herstelgericht groepsoverleg' die door de HCA-diensten werd opgesteld bij aanvang van het traject. De eerste vraag van de checklist betrof een algemene vraag over de invloed van het herstelrechtelijk denken op hun werk. Vervolgens werd nagegaan welke betekenis consulenten en parketcriminologen geven aan HERGO in de aanpak van jeugddelinquentie en ten aanzien van welke situaties? Daarna werd stilgestaan bij de doelstelling van HERGO en het verschil met herstelbemiddeling. In een volgende vraag werd nagegaan hoe de actoren staan tegenover het combineren van HERGO met andere maatregelen. De voorlaatste vraag ging in op enkele vaststellingen uit de dossierstudie. Tot slot werd de focusgroep afgerond met de vraag naar mogelijke moeilijkheden, knelpunten die men ervaart binnen herstelgericht groepsoverleg.

Beide focusgroepen werden opgenomen en volledig uitgeschreven (bij de focusgroep van de parketcriminologen werd door technische problemen een deel van het begin en het einde van de focusgroep niet opgenomen, hierbij zullen we ons dus beroepen op de beperkte nota's die tijdens de focusgroep werden genomen). In wat volgt, gaan we in op de resultaten van beide focusgroepen. Deze zullen ook geïllustreerd worden met citaten uit de focusgroep met de consulenten (FG-C) en de parketcriminologen (FG-P).

3. Bevindingen focusgroepen

- **Impact/invloed van het herstelrechtelijk denken op dagelijks werk**

De parketcriminologen geven aan dat het herstelrechtelijk gedachtegoed heel sterk aanwezig is in hun werk. Men verwijst hierbij vooral naar herstelbemiddeling waarvan ze aangeven dat dit zeer sterk is doorgedrongen in het parket ("het is een automatisme"). Ook in de focusgroep van de consulenten komt aan bod dat het herstelrechtelijk denken aanwezig is, al verwijst men daarbij in het gesprek niet noodzakelijk naar HERGO of herstelbemiddeling, maar ook naar de leerprojecten en de gemeenschapsdienst (wat zich bij sommigen ook uit in het spreken over HERGO als een maatregel of als iets dat opgelegd wordt door de jeugdrechter).

"Tijdens de kabinetten van de jeugdrechter zelf waar dat wij bij zijn merk je dat wel dat die daarin een stuk proberen te pushen dat een jongere daar akkoord voor of dat ze toch voor gemotiveerd is om die dialoog met dat slachtoffer aan te gaan en te kijken of dat er herstel mogelijk is" (FG-C)

Wel wordt opgemerkt dat deze aandacht niet continu is, maar eerder in golven komt door bijvoorbeeld een mail die wordt verstuurd of naar aanleiding van een herinnering.

"De ene moment is dat actueler en gaan ze dat meer uitspreken. De andere momenten zitten ze vooral richting huisarrest en andere maatregelen te denken. Ik merk wel dat dat bij momenten wel heel aanwezig is." (FG-C)

“Bij ons wordt het ook wel vrij goed gestimuleerd vind ik, maar ik herken ook wel het gegeven van dat het in flarden gaat. Ik denk ook naar aanleiding van een mail of een herinnering van ziet dat er toch nog genoeg HERGO's zijn.” (FG-C)

Dat er binnen een arrondissement aandacht is voor HERGO betekent ook niet altijd dat dit vanuit de teams van de consultants zelf komt, maar eerder gebeurt op initiatief van de jeugdrechters, iets wat ook door een parketcriminoloog werd aangebracht.

“Ja, gelijk herstelbemiddeling wordt nooit bij ons zelf vanuit de dienst voorgesteld.” (FG-C)

“Bij ons op de dienst zelf, merk ik dat we op team of zo te weinig HERGO's voorstellen, dat we dat ook meer iets als de jeugdrechter het oplegt dat wij het opvolgen, maar [...]. Ik denk dat we nog meer moeten nadenken op een team van is dat niet iets voor HERGO? [...] De meeste HERGO's die wij uitvoeren is omdat de jeugdrechter het opgelegd heeft.” (FG-C)

“Maar ik kan mij echt op al die jaren niet herinneren dat er ooit op een team besproken is ‘zullen we eens een hergo voor een jongere opleggen?’. Dat gebeurt eigenlijk altijd bij voorleidingen bij de jeugdrechter zelf. Nooit bij ons in team. Allé, echt uitzonderlijk denk ik”. (FG-C)

“Dat wordt ook niet voorgesteld door ons aan de jeugdrechter. Als dat wordt toegepast is dat de jeugdrechter zelf die dat beslist, terwijl dat wij vaak gevorderd hebben met een gewone herstelbemiddeling.” (FG-P)

Ook in de teams waar er wel aandacht is voor HERGO, blijkt dit niet in ieder dossier het geval te zijn.

“Ik merk wel dat als het een dossier is wat dat nieuw is dat er veel vaker aan gedacht wordt, als een dossier als MOF binnenkomt, terwijl dat als het een POS is en daar een MOF in gebeurt, dat we dan al sneller naar een andere mogelijkheid gaan kijken, dat een leerproject wel mogelijk is maar een HERGO of een herstelbemiddeling dat we daar niet zo heel gemakkelijk toe gaan kijken”. (FG-C)

- **Rol/betrokkenheid van de consultants**

Uit de cijfers wisten we al dat er arrondissementen zijn met amper ervaring met HERGO en andere arrondissementen met meer ervaring. Uit dezelfde cijfers bleek ook dat er grote verschillen zijn tussen arrondissementen voor wat betreft de aanwezigheid van consultants op de HERGO (zie deel 1, figuur 14). Uit de focusgroep met de consultants blijkt dat niet alle consultants op dezelfde manier betrokken worden bij HERGO. Terwijl enkele consultants vinden dat zij daar niet sterk op betrokken worden, geven andere consultants aan dat zij daar wel een duidelijke rol in opnemen.

“Wat betreft dat herstelgericht overleg of zo zijn we gelijk minder bij betrokken” (FG-C)

“Bij ons is het zo dat het in het eerste gesprek bij de jeugdrechter bij een voorleiding al wordt afgetoetst of dat de dader genoeg inzicht heeft en dat dan de jeugdrechter de vraag stelt aan ons om te onderzoeken of dat de dader daar echt wel wil mee verder gaan en dat die niet gewoon zich onder druk gezet zou gevoeld hebben op het moment dat de jeugdrechter het vroeg. Dus wij gaan dan ook onderzoeken of dat de dader wil meewerken”. (FG-C)

“Bij ons is het wel zo elk dossier van HERGO ook wel wordt verdeeld. Dus we volgen dat wel mee op. En dat is een beetje fifty fifty, dat een deel van de consulenten zegt van ‘wij gaan daar naartoe’ en een deel van de consulenten zegt van ‘dat past niet meer in onze week of planning’”. (FG-C)

“Terwijl bij HERGO word je gecontacteerd, wordt er verwacht dat je betrokken wordt, word je uitgenodigd, gaat ge ook wel daarna ook die intentieverklaring krijgen, ik was op dat moment ook aanwezig, dus ik kende de intentieverklaring ook wel, ondertekenen naar de jeugdrechter, word je er meer in betrokken, wordt er ook wel verwacht van u dat ge aanwezig zijt, dus dat is een heel verschil”. (FG-C)

De consulenten die stelden meer betrokken te zijn, gaven ook wel aan dat ze hiertoe gestimuleerd worden, hetzij door een teamverantwoordelijke, hetzij door een HCA-dienst die actief inspanningen levert om hen erbij te krijgen.

“En het is wel zo onze teamverantwoordelijke staat daar ook wel achter dat wij dat adviseren als dat kan of dat wij daar ook wel aanwezig zijn, dus wij worden daar ook wel wat in ondersteund. Wij kennen dat ook wel omdat onze teamverantwoordelijke daar heel erg achter staat. Ik denk dat dat ook al veel doet.” (FG-C)

“En ons bellen ze ook op, het is niet via een mailtje, dat ge gemakkelijk kunt negeren, maar ze bellen echt op van ‘kunt ge dan, we hebben al zoveel mensen proberen te bellen, het is moeilijk om een datum te zoeken’, dus dat is al een beetje moeilijk.” [gelach] (FG-C)

Uit de focusgroepen blijkt dat de meningen wat verdeeld zijn over het feit of men al dan niet voldoende betrokken wordt bij HERGO. Terwijl sommigen aangeven dat dit goed zit, zouden andere consulenten liever wat meer betrokken worden op HERGO.

“Ik vind het wel een beetje verrassend dat in andere regio’s die betrokkenheid zelfs verwacht wordt want ik denk dat dat bij ons, ok, inplannen zal altijd moeilijk zijn, maar ik denk waar er ruimte is het wel fijn zou zijn moest die gemaakt worden zodat wij aanwezig kunnen zijn.” (FG-C)

Tegelijk betekent de vraag naar een grotere betrokkenheid echter niet steeds dat men ook verlangt om aanwezig te mogen/moeten zijn op de HERGO-bijeenkomst. Het gaat vooral om een vraag naar meer informatie over wat er op de HERGO gebeurde omdat men dergelijke informatie relevant vindt voor de verdere opvolging van een jongere/dossier.

“Bij ons kwam er uit de bevraging ook echt naar voor dat de consulenten bij ons vragende partij zijn naar informatie. Wij krijgen alleen een bladje ‘het is opgestart’ of ‘hij gaat opstarten’ of ‘hij is niet opgestart’ en ‘het is fout gelopen’. Maar wij weten niets daarover. [...] Hoe moeten wij met die jongere verder werken? We weten niet of dat hij afgehaakt is of dat het slachtoffer afgehaakt is”. (FG-C)

“Ja, ik vind dat wel belangrijk. Zijn houding naar de slachtoffers, voor hetzelfde geld is hij daar arrogant, dat je dat toch allemaal zo weet van je ziet dat hij spijt heeft, en dat hij dat op een goede manier verwoord heeft bijvoorbeeld of dat hij zelf aan het nadenken was rond intenties dat hij wil.” (FG-C)

“Als de jongere heel hard wil, maar het slachtoffer wil niet mee dan willen wij dat ook wel weten.” (FG-C)

Aan het einde van de focusgroep met de consultants kwam dit aspect nog sterker naar voor. Gevraagd naar hoe we de verschillen tussen de gerechtelijke arrondissementen moeten begrijpen, werd ook hier over de betrokkenheid van consultants in HERGO gesproken. Uit deze bespreking bleek opnieuw dat het vooral gaat om 'geïnformeerd' worden niet om fysieke betrokkenheid. De fysieke betrokkenheid vindt men vooral belangrijk om het eens meegemaakt te hebben als consultant omdat deze ervaring kan helpen om het concept 'HERGO' minder abstract te maken.

"Dus dan denk ik, geïnformeerd zijn is misschien belangrijker dan betrokkenheid, zo weten dat het start, weten in welke fase dat het zit en als ge ergens een meerwaarde kunt hebben dat ge daar als consultant ook naartoe kunt gaan". (FG-C)

"Bij ons is eigenlijk echt de vraag van blijven geïnformeerd te worden, maar ons de keuze te laten of wij erop ingaan of niet en ons zeker niet onder druk zetten..." (FG-C)

Het feit dat er nu zoveel verscheidenheid is tussen (maar ook binnen) arrondissementen in de fysieke aanwezigheid van consultants op de HERGO roept bij sommige consultants wel vragen op naar rechtsgelijkheid in hoofde van de jongere.

"Ik vind dat nen helen moeilijke. Ik snap dat ge zo de keuze wil geven aan een consultant om al dan niet betrokken te zijn [...]. Allé op den duur gaat ge als gast zo zeggen van ik heb ne consultant die er wel bij is en gij niet. Ik vind die vrijblijvendheid ook naar ons toe, ik sta daar ook niet voor te springen om daar 3u op een avond te gaan zitten, maar ik vind dat er daar meer eenduidigheid in zou moeten zijn." (FG-C)

"Ja natuurlijk, want bij de ene HERGO zit er dan wel een consultant bij en bij de andere, en dat is bij ons de realiteit, dat er bij de ene wel een consultant zit en bij de andere niet. En ja, dat is jammer he." (FG-C)

- **Betekenis van HERGO**

Zowel bij de focusgroep met de consultants als met de parketcriminologen wordt de betekenis van HERGO vooral gelegd bij de rechtstreekse confrontatie tussen dader en slachtoffer. Men is ervan overtuigd dat deze confrontatie, evenals de setting van een HERGO een grote impact heeft op de jongere.

"Dat de impact zowel voor dader als slachtoffer veel groter is [bij hergo] dan via de indirecte bemiddeling, omdat dat in de meeste gevallen daarbij blijft. Meestal is het indirect en is er geen rechtstreekse confrontatie". (FG-P)

"De confrontatie tussen slachtoffer en dader. Ik heb dat nu een paar keer bijgewoond. Ik vond dat echt wel. Ge denkt dat is een vrij leuke babbel, dat is misschien minder zwaar als een zware werkstraf, maar je ziet dat dat meer confronterend is". (FG-C)

"Dus op dat moment heeft die het gevoel van er zijn nu zoveel mensen samengekomen voor mij hier, nu moet ik gaan tonen dat ik mij kan herpakken, dat dit niet meer zal gebeuren." (FG-C)

Men hoopt dan ook dat deze confrontatie met het slachtoffer jongeren tot inzicht of reflectie zal brengen, al is men er zich tevens van bewust dat dit niet voor elke jongere zal werken.

“Ik denk dat inderdaad de confrontatie om eens te zien van ok, die mevrouw is echt geraakt en dat gaat hier niet over sjakoske trek, dat gaat hier echt over een dame die nu haar onveiligheidsgevoel kwijt is en ik denk dat dat naar de slachtoffers toe wat erkenning geeft en naar de daders toe denk ik ook wel wat mogelijkheden tot reflectie waarvan dat we weten dat niet al onze jongeren daartoe in staat zijn”. (FG-C)

“Ik denk dat er altijd een deel is waarbij dat het niet gaat aanslaan he, maar ik denk dat voor velen het vooral gaat om meer besef van wat dat er gebeurd is door zo die confrontatie met dat slachtoffer. Dat er denk ik wel meer besef kan komen van oei, ik heb hier echt wel iets fout gedaan.” (FG-C)

“Bij onzen HERGO, het waren twee gasten die samen feiten hadden gepleegd ook met verschillende slachtoffers en dienen enen van mijn collega was daar al boel aan het maken in de gang van ‘ge peist toch niet dat ik dat ga doen’. En zij van ‘ge gaat u nu stilhouden, ge gaat gij hier nu meewerken en doen’. En hij zat dan altijd schoon in dienen kring, maar eigenlijk, ja, het was een volledig verkeerde zitting.” (FG-C)

“Misschien dat ge een aantal jongeren er wel zo ver mee kan krijgen van ‘ik ben in de fout gegaan, aan wat heeft dat nu gelegen en wat kan ik in mijn eigen leven en dat kunnen inderdaad hele kleine dingen zijn, doen om te zorgen dat ik evenwichtiger in het leven sta. En dat ik niet meer over de schreef ga op die manier. En dat kunnen heel kleine dingen zijn zoals inderdaad iets doen met uw leven. Zoek een hobby, doe iets, hang daar niet, ga eens terug naar school. Dat is voor veel jongeren soms al heel wat als ge ze tot dat besef kunt krijgen.” (FG-P)

Vooral bij de parketcriminologen kwam naar voren dat men die rechtstreekse confrontatie dan ook als essentieel beschouwt om van een HERGO te kunnen spreken. Zij stellen zich dan ook vragen bij de betekenis van HERGO indien het slachtoffer niet aanwezig is, een vraag die ook door een consultant werd opgeroepen.

“Ja, en ik merk toch dat er toch een heel aantal dossiers waren waarin dat de moderator het verhaal van het slachtoffer gebracht heeft. Ja, dan zit je eigenlijk inderdaad met veredelde herstelbemiddeling he op dat moment, want ge hebt maar één kant, allé ge hebt maar één partij die aanwezig is he”. (FG-P)

“Ik vind, het is te zien hoe dat het slachtoffer vertegenwoordigd wordt dan. Als het is door de moderator heb ik ook mijn twijfels. Maar als nu bijvoorbeeld, stel nu dat ik slachtoffer ben en dat mijn vrouw gaat in mijn plaats omdat ik het niet aankan, denk ik.” (FG-P)

“Allé, ik vind dat dat een beetje het doel voorbijgaat van HERGO als het slachtoffer niet aanwezig is”. (FG-C)

- **Voor wie en voor wat?**

In beide focusgroepen kwamen in eerste instantie de gekende voorwaarden aan bod: er moet een slachtoffer zijn en er moet niet alleen materiële, maar ook emotionele schade zijn. Bij de parketcriminologen komt daar ook de voorwaarde ‘ernst van de feiten’ bij, terwijl de consultants aangeven dat zij dit niet als een voorwaarde ervaren.

“Ik denk dat het per definitie wel redelijk zware kwalificaties zijn omdat je juist een jeugdrechter moet vorderen.” (FG-P)

“Juist daar slaan ze dan de bal mis want juist ernstige feiten gelijk doodslag, moord, die komen niet aan bod. Het gaat dan vooral om diefstallen.” (FG-C)

“Zo ervaren wij dat niet, van HERGO is voor ernstige feiten, integendeel.” (FG-C)

Naar type dossier – in termen van kwalificatie van de feiten – lijkt men geen bepaalde types naar voren te schuiven. Voor de parketcriminologen draait het niet zozeer om persoonsdelicten of eigendomsdelicten, maar gaat het vooral om het intermenselijke aspect dat in een dossier vervat zit, al lijken sommigen toch bepaalde type dossiers op voorhand uit te sluiten.

“Puur theoretisch kunnen alle feiten in aanmerking komen. Van zodra dat er een slachtoffer meer heeft dan een materiële schadevraag. Ik denk dat alles in aanmerking kan komen, maar of dat dan goed is voor een hergo, dat is iets anders.” (FG-P)

“Dus het kan voor de twee, persoonsdelicten, eigendomsdelicten, herhaaldelijke feiten of 1 heel zwaar feit. Het kan in principe voor heel veel dingen.” (FG-P)

“Ja, maar het zijn wel die eigendomsdelicten waar dat ge dat intermenselijke hebt...” (FG-P)

“Ja gelijk voor zedenfeiten zie ik dat ook nog niet gebeuren. Ik zag dat de cijfers laag waren, maar er waren er wel.” (FG-C)

“Ja, geen bijvoorbeeld zedenfeiten, intrafamiliaal, dat kan niet.” (FG-C)

Tegelijk geeft één parketcriminoloog ook aan dat men daar eigenlijk weinig zicht op heeft.

“Ik denk dat bij ons op het parket echt niet goed gekend is. Zo theoretisch gezien is HERGO wel gekend en iedereen weet wat dat inhoudt, maar echt concreet voor welke dossiers is dat nu een meerwaarde? [...] Ik denk dat dat misschien wel iets is om op een overleg op te nemen. Zedenfeiten kan je dan een HERGO of niet? En steaming is dat dan iets voor een HERGO of niet? Ik denk dat wij daar niet genoeg zicht op hebben. Bij ons dan he, dat dat niet genoeg leeft.” (FG-P)

Andere parketcriminologen gaven dan weer voorbeelden van hoe er in hun arrondissement wel bepaalde type dossiers of criteria naar voor geschoven worden voor HERGO. Het betreft steeds voorbeelden van afbakeningen in een poging het aantal HERGO's omhoog te krijgen.

“In X is er een... in principe kunnen alle moffen eigenlijk in aanmerking komen voor een HERGO, maar zijn er een aantal criteria opgesteld geweest op 't HCA die dan in een reminder gegoten zijn en die dan eigenlijk overhandigd zijn aan alle magistraten om eigenlijk een stukske te sensibiliseren om bij voorleiding die HERGO in herinnering te brengen of te adviseren. Maar ik ben nu aan het denken wat de criteria waren. Dus, een mof met een intermenselijke component denk ik, waar dat er ook maatschappelijke gevoelige zaken en ik weet ze eigenlijk niet meer vanbuiten, maar dat staat zo mooi opgesteld op een kaartje eigenlijk dat uitgedeeld is aan de magistraten.” (FG-P)

“In X doen we het standaard bij alle diefstallen met geweld en alle diefstallen braak om het HERGO-aantal wat op te krikken.” [onderzoeker] “En waarom die twee feiten?” “Dat is een beetje in samenspraak met de mensen van de bemiddelingsdienst gebeurd. Op basis van de ervaringen van dat is eigenlijk een goede groep om het mee te doen. Ge hebt er daar veel van, het is niet

extreem zwaar, maar het is wel zwaar genoeg en de meeste slachtoffers hebben wel meer vragen dan schadevergoeding. Vandaar.” (FG-P)

Tegelijk kwam in de focusgroep van de parketcriminologen naar voor dat men HERGO niet voor iedereen even haalbaar acht, zowel omwille van de setting van een HERGO, die voor sommige jongeren te imposant kan zijn, maar ook omwille van wat men verwacht van jongeren binnen een bijeenkomst.

“Ge kunt ook niet met alle mensen een HERGO doen. Dat gaat ook niet. Ge hebt jongeren die dat ook niet sterk genoeg zijn om daar ook maar iets te kunnen zeggen op zo een bijeenkomst. [...] En ge moet toch al minderjarigen hebben die verbaal toch wel sterk genoeg is om daar iets te vertellen, die het ook communicatief toch wel kan vatten wat er daar gebeurt. Ge hebt kinderen die verbaal heel erg zwak staan en die op zo’n moment zo onder druk komen die krijgen niets meer verteld. [...] Voor sommige jongeren is dat te imposant, gaat dat niet.” (FG-P)

“Want uit ervaring dat ik met mijn vorige job had, ik had niet graag die HERGO gedaan als minderjarige want de vragen die ze daar stellen. ‘Hoe ga jij de maatschappij herstellen?’. Allé, die vraag op zich al, voor nen minderjarige. Ge moet keer proberen daar een antwoord op te geven.” (FG-P)

Vanuit deze overweging wordt er in beide focusgroepen gesteld dat het belangrijk is dat men op voorhand een inschatting maakt of een HERGO voor een bepaalde jongere zinvol kan zijn of niet. Voor de parketcriminologen is dit een taak voor de HCA-diensten of de jeugdrechter aangezien zij zich als parketcriminologen enkel kunnen baseren op het dossier.

“Wij hebben ook die discussie gehad met de mensen van HCA-dienst dat wij zeiden van ‘ja, als wij een beoordeling moeten maken puur op pv, een feit, wij kunnen niet weten is dit iets voor HERGO of niet omdat daar zoveel veel dingen komen bij kijken bij een HERGO. Je moet met zoveel dingen rekening houden, dat ziet ge niet in een PV’ke, met een simpel verhoor. Jullie kunnen eigenlijk best die inschatting maken als je die mensen effectief ziet. Maar dat willen ze absoluut niet. Ze zeggen van dan krijg je rolverwarring.” (FG-P)

“En dan is het eigenlijk aan een bemiddelingsdienst of een consulent of nen jeugdrechter om in te schatten ten eerste al of hij de leeftijd heeft, of dat hij mentaal dat kan doen een HERGO.” (FG-P)

“En dat moeten de mensen die de HERGO’s moeten voorbereiden op dat moment een beetje inschatten van kan ik met die jongere met die ouders en met dat slachtoffer en die ouders tot iets komen dat constructief is voor de twee. En dat kunt ge niet op basis van dossier doen. Ge moet de mensen echt bijna gezien en gesproken hebben. Dat kunt ge niet inschatten op een verhoor.” (FG-P)

“En dan is het nog eens aan de jeugdrechter die dan nog eens gaat zien want als het dezelfde minderjarige is die zij al herhaaldelijk op zittingen gehad voor feiten die zij kennen als iemand die te temperamentvol is of iemand die te zwak is, kan het nog zijn dat de jeugdrechter zegt van ‘neen, voor die wil ik het niet.” (FG-P)

De consulenten hadden het hierbij vooral over hun eigen inschatting.

“Ik denk dat het vooral een beetje een inschatting maken naar die dader. Of is die dader iemand dat daar klaar voor is of daar werkelijk gaat in mee stappen of niet. [...] Ik denk dat het vooral

afhangt van die ingesteldheid van die dader en de inschatting die wij maken van kan dat werken voor die dader of niet?" (FG-C)

"Goh ja, ik denk dat hoe dat hij overkomt in het gesprek dat je met hem doet, hoe dat hij overkomt naar schuldbesef." (FG-C)

Uit de focusgroepen blijkt dat bij het maken van die inschatting de leeftijd van de jongere geen rol speelt.

"Ik denk IQ belangrijker dan leeftijd. [...] Ik denk dat leeftijd daar minder bepalend is dan echt mogelijkheden van de jongere een inschatting te maken van wat dat er gebeurd is en welk aandeel hij heeft daarin." (FG-C)

Over de mogelijke rol die het netwerk van de jongere speelt bij het overwegen om al dan niet HERGO voor te stellen, is men het minder eens. Voor de ene is het netwerk van de jongere één van de factoren die wordt meegenomen in de beslissing, hetzij in positieve zin (wel indien er een netwerk aanwezig is), hetzij in negatieve zin (niet indien er geen (sterk) netwerk aanwezig is).

"En ik denk ook vanuit het milieu van waaruit dat hij komt. Allé, dat is misschien nu vakjesdenken, maar als hij uit een warm gezin en goed omkaderd. En als je weet dat die ouders gaan hem of haar daar ook volledig in steunen tegenover een gezin waar dat dat niet zo is, denk ik dat je al sneller geneigd gaat zijn om te zeggen van waar dat het omkaderd is door het hele gezin, meer in die situaties dan in andere." (FG-C)

"Je moet rekening houden met de draagkracht van het netwerk. En als het netwerk sowieso al niet krachtig is dan zouden we heel wat moeilijkheden op onze schouders halen door dat netwerk meer te belasten." (FG-C)

"Ik denk dat wel. Een minderjarige alleenstaande asielzoeker, als ge die aan zo nen hergo laat deelnemen en dan valt die terug alleen, op zichzelf, dat dat minder effect zal hebben en minder resultaat zal hebben, dan iemand bij wie dat echt een ouder meekomt die zich daar wat mee achter zet of andere steunfiguren dan de thuiscontext. Denk ik." (FG-P)

Tegelijk geven de parketcriminologen ook wel aan dat zij bij hun overweging om al dan niet HERGO voor te stellen geen rekening houden met het netwerk van de jongeren, opnieuw omdat men daar op basis van het dossier waarover dat zij beschikken vaak geen zicht op hebben.

"Bij ons speelt dat niet mee. Allé, we moeten daar eerlijk in zijn. Wij kijken niet naar achterban of netwerken of relaties." (FG-P)

"Wij hebben daar vaak ook veel te weinig zicht op. Ge krijgt uw feit dat is er gebeurd en het verhoor van uw verdachte zit daar in. Bekent die, ok, dan kan dat in aanmerking komen, maar wij hebben heel vaak, tenzij dat iemand is die we natuurlijk meesleuren al jaren doorheen verschillende feiten, maar anders hebben wij geen zicht op wat is de relatie met de ouders." (FG-P)

"Tja, netwerk. Je hebt wel veel jongeren met een netwerk, maar waarvan dat het een heel slecht netwerk is. Dan zijt ge misschien soms nog meer met de leraar dan de mama en de papa. Allé, naar die jongere toe. Dus op zich de hoeveelheid mensen rondom hem is niet echt van belang, het is de kwaliteit van de relatie. [...] Dus op zich het hebben van een netwerk, pff, voor ons speelt dat

niet zo een rol. Wij gaan daar niet echt naar kijken. De bemiddelingsdiensten zelf misschien wel, als er echt niemand is, maar voor ons wij kijken daar niet naar.” (FG-P)

Daarnaast wordt zowel in de focusgroep met de parketcriminologen als met de consultants gewezen op het gevaar om jongeren uit te sluiten van HERGO omwille van een afwezig of onvoldoende sterk netwerk. Niet alleen moet men realistisch blijven in wat men van een HERGO kan verwachten in relatie tot het netwerk van de jongere, maar ook kan HERGO net een trigger zijn, voor de parketcriminologen om op zoek te gaan naar een netwerk, voor de consultants om de jongere tot inzicht te brengen.

“Ik denk dat het daarvoor te beperkt is. De tijd dat een HERGO aan de slag gaat. Want dat netwerk betrekken dat doen wij allemaal dagelijks, maar dat is niet zo vanzelfsprekend. En dat is ook niet met één gesprek.” (FG-C)

“Ik kan dat wel volgen, maar daarnaast vind ik ook wel dat als het niet zo is dat je het daarom moet uitsluiten. Soms kan dat wel werken voor jongeren die geen netwerk hebben. Allé, ik vind dat we moeten oppassen om sowieso bepaalde jongeren uit te sluiten van die hebben te weinig verantwoordelijkheidszin want er zullen ook jongeren zijn die hebben misschien nooit de kans gekregen. Misschien is HERGO dan net een kans om dat wel eens te proberen.” (FG-C)

“Bij ons op team kwam eigenlijk naar voor om dat vrij standaard te gaan bekijken omdat we ook denken dat voor jongeren die minder netwerk hebben of die op het eerste zicht uit de boot vallen misschien dat één van die slachtoffers van al die feiten juist wel een trigger kan zijn of wel juist ogen kan openen of dat in elk geval een jongere er wel moet over nadenken.” (FG-C)

“Het is misschien wel een kans inderdaad om op zoek te gaan naar steunfiguren ook en dat netwerk wat in de hand te werken.” (FG-P)

Ook op de vraag of HERGO kan in groepsdelicten zijn de antwoorden niet eenduidig. Bij de focusgroep van de parketcriminologen wist iemand niet dat HERGO's met meerdere partijen mogelijk was.

“Maar normaal is de HERGO 1 slachtoffer – 1 dader, dus als ge verschillende slachtoffers hebt, moet ge verschillende HERGO's gaan organiseren. Begin maar ne keer.” [andere parketcriminoloog] “Dat hoeft niet he, ge kunt met verschillende slachtoffers he.” “Op één moment op de hergo? Ik weet niet of dat dat gedaan wordt.” (FG-P)

Bij de consultants gaf men aan dat het als criterium niet echt een rol speelt, al ziet men wel potentiële moeilijkheden wanneer meerdere daders deelnemen aan één HERGO.

“Ik denk dat het bemoeilijkt kan worden omdat een dader zich ook kan verstoppen achter een groep van kijk ik stond er maar gewoon bij te kijken. Dat maakt het wel wat moeilijker. Nu, ik zou het niet als een tegenindicatie stellen.” (FG-C)

“Het kan ook motiverend werken als ze zien als één iemand het wel doet. Het kan ook copy-gedrag zijn. Ik heb ook een hergo gezien met twee jongeren en die ene zei gewoon na wat dat de andere zei. Het is wel goed dat er een deel opgesplitst was dat ze apart moesten nadenken.” (FG-C)

“Ik denk dat ook zo die groepsdruk wel wat verlamdend kan werken want ze gaan tegen elkaar

opscheppen en heel dat gebeuren. Ik denk juist dat het feit dat hergo een jongere er individueel een stuk uitpikt en individueel aanspreekt op zijn aandeel, dat dat wel een sterkte is en het groepsgebeuren, allé in de situatie waarin dat ik het heb meegemaakt, dat dat eigenlijk juist verlamvend werkte want ze bleven naar elkaar doorschuiven.” (FG-C)

- **Doelstelling van HERGO**

Vanuit het belang dat men hecht aan de rechtstreekse confrontatie met het slachtoffer worden de doelstellingen ook geformuleerd rond wat deze confrontatie mogelijk kan maken, zowel voor de dader als voor het slachtoffer. Voor het slachtoffer gaat het dan vooral om herstel, afsluiten, verwerken, het een plaats geven en meer zicht krijgen op de beweegredenen van de dader. Bij de dader ziet men HERGO als een kans voor de jongere om het goed te maken en om hem te confronteren met de gevolgen van zijn gedrag in de hoop in de toekomst recidive te vermijden.

“De minderjarige zeer duidelijk en zeer direct confronteren met de gevolgen van zijn gedrag en hopelijk maakt hij dan de klik ergens van het heeft effect wat ik doe, mensen hebben daar last van. Als gevolg daarvan zit ik hier in deze groep, wat de minderjarige ook zeer vervelend vindt meestal, dat vinden ze niet zo lollig en hopen dat ze dan twee keer nadenken een volgende keer. Dus een stuk recidive vermijden voor de minderjarige.” (FG-C)

“Herstel, denk ik. Als van de dader die zegt van ok, dat zijn ook maar mensen, ik heb nu een beeld van wat dat ik gedaan heb en ik kan daar ook mee voort. Ik kan daar iets mee doen, ik heb daar iets uit geleerd. Ik kan daarover reflecteren naar de toekomst toe. Ik denk dat stuk is voor ons het belangrijkste stuk.” (FG-C)

Eén van de consulenten gaf aan dat voor haar het komen tot een intentieverklaring geen doelstelling op zich is aangezien de bovenstaande doelstellingen ook gerealiseerd kunnen worden zonder dat er een intentieverklaring bereikt wordt. Voor haar primeert het proces, de ervaring van de confrontatie. Een andere consulent gaf aan dat volgens haar een intentieverklaring wel een must is.

“Ik denk dat onze doelstelling zeker niet is dat daar altijd een intentieverklaring moet zijn. Ik denk dat onze doelstelling is dat we willen dat die gebeurtenis, die ervaring van samen te zitten om te leren van elkaar.” (FG-C)

“Ja, pas op, ik denk wel dat er daar zo een wrang gevoel achter blijft, als er daar zo niet op ingegaan is. Ik weet niet of dat dat voldoende was dan. [...] Dus ik denk dat die er eigenlijk wel moet zijn, die intentieverklaring. Allé ja, ik weet niet.” (FG-C)

Wat de inhoud van de intentieverklaring – en dan vooral het luikje naar zichzelf - betreft, hecht men bij de consulenten vooral belang aan wat de jongeren geleerd heeft uit heel die ervaring. Bij de parketcriminologen werd dit vooral ingevuld als het vermijden van recidive.

“Ja, wat hij er zelf van geleerd heeft denk ik. En hoe hij daar voor zichzelf ook betekenis kan aan geven. [...] Vooral hoe dat ze zelf achteraf geleerd hebben uit die ervaring.” (FG-C)

“Ik zie dat meer als het vermijden, het voorkomen van recidive. Meer zo van aan de minderjarige van ‘wat ga je doen dat zo een zaken niet meer voorkomen.’” (FG-P)

“Een stuk begeleiding aanvaarden, denk ik, indien dat nodig zou zijn.” (FG-P)

“Of niet direct hulpverlening, misschien is het met vrije tijdsbesteding al opgelost he. Het hoeft niet altijd zo ingrijpend te zijn, maar wel inzien van er is iets fout gegaan, hoe komt dat en wat...” (FG-P)

In de focusgroep van de parketcriminologen werden tot slot vragen gesteld bij het persoonlijk aandeel van de jongere in de totstandkoming van een intentieverklaring. Men twijfelt eraan of de voorstellen die in een intentieverklaring worden opgenomen wel vanuit de jongeren zelf (kunnen) komen.

“Ik stel mij daar toch echt vragen bij. Hoeveel kan er echt uit zo een minderjarige komen op zo’n moment?” (FG-P)

“Ik denk dat het dikwijls ook meer is van ja, ik voel dat zo aan. Ik denk dat dat meer toch ook gezien wordt als van ah wat moet ik dan in deze situatie zeggen, ah ok dan zal ik dat zeggen. Wat dat logisch is ook he, wat verwacht je van een 16-jarige?” (FG-P)

“Maar er gaan er daar heel weinig zeggen, denk ik, echt vanuit motivatie ‘ik ga in therapie of ik ga naar het JAC gaan om te spreken over dingen die fout lopen’. Ik denk dat als dat gezegd wordt zal dat zijn omdat ze wel aanvoelen dat wordt hier nu wel verwacht van mij.” (FG-P)

“En dan zijn het dingen die ze horen he. In een gesprek met een minderjarige hoort ge ook veel werkstraf, werkstraf. Dat kennen ze want dat horen ze. Dat is dan iets dat ze zelf brengen.” (FG-P)

Men heeft daarbij ook wel het idee dat vooral de advocaat van de jongere een grote inbreng heeft, een opmerking die ook door één van de consultants werd gemaakt.

“Er is vaak ook wel een gesprek geweest met een advocaat, die hen wel zal hebben ingelicht van dat zijn zo wel de mogelijkheden. Want een minderjarige zo helemaal uit zichzelf zoiets bedenken, ik denk niet dat ze dat kunnen. Ik denk dat mama en papa en de advocaat hen daarin wel gestuurd hebben.” (FG-P)

“Er zijn ook wel wat advocaten die geschreven projecten voorstellen met hun cliënten. En ik denk dat er sommige advocaten zijn die van daaruit een standaardlijstje in hun achterhoofd hebben als ze dan op een HERGO moeten bijstaan.” (FG-P)

“Ik vind dat die advocaten toch wel veel opnemen he. Het zijn vooral zij die gaan bekijken van.” (FG-C)

- **Verschil HERGO-herstelbemiddeling**

Voor de consultants ligt het verschil voornamelijk in de aanwezigheid van de samenleving, de politie, het feit dat de achterban of de steunfiguren worden betrokken, een andere rol voor de moderator en, zoals reeds aangegeven bij de betekenis van HERGO, de rechtstreeks confrontatie met het slachtoffer.

“Maar ik dacht, herstelbemiddeling kan dat ook niet op een andere manier dan rechtstreekse confrontatie, terwijl bij HERGO.” (FG-C)

“Maar ik denk dat bij herstelbemiddeling dat de bemiddelaar daar meer werk doet. Dat hij inderdaad schippert tussen twee kanten.” (FG-C)

De vraag naar het verschil tussen HERGO en herstelbemiddeling bleek echter niet voor alle consulenten een gemakkelijke vraag. Eén van de consulenten gaf aan dat ze zich geen beeld kan vormen van herstelbemiddeling omdat zij daar als consulent niet mee in contact komt. Ook voor andere consulenten blijkt herstelbemiddeling vooral een papiertje te zijn, waarbij men vaak ook niet eens weet dat er een herstelbemiddeling gebeurd/lopende is.

“Bemiddeling is voor mij, ik kan mij daar niets bij voorstellen.” (FG-C)

“Nee, wij weten daar niets van. Onlangs had ik een dossier [...] en die moeder zei dan van ja we hebben al die gehoord van de bemiddeling. Ik zeg ‘ah is er een bemiddeling?’ ‘ja, ja maar uiteindelijk is het niet door gegaan omdat het slachtoffer.’ Dus ik hoor dat dan van de moeder, maar ik heb dat nergens gelezen. En ik vermoed dat het dossier daarom juist gevorderd is omdat er geen bemiddeling is kunnen doorgaan of zo en dat er daarom ook zoveel tijd was, voor echt een prul waarvan dat ik denk ik ga seponeren, maar goed ja, dat is allemaal niet duidelijk.” (FG-C)

Het is voor de consulenten bovendien ook niet steeds duidelijk waarom het één dan wel het ander wordt voorgesteld.

“Ik vind het niet altijd duidelijk. Waarom kiezen ze soms rechtstreeks voor bemiddeling? Wij slikken maar soms en wij doen maar, maar ik weet niet of dat het zo duidelijk allemaal voor ons is of dat wij daarover nadenken van waarom soms een bemiddeling en soms geen bemiddeling? Dat wij soms op team zitten van is daar geen bemiddeling in voorgesteld? Maar ook van dat is toch echt iets voor een HERGO, waarom is daar nog niet aan gedacht? Maar, wie of wat dat weet ik eigenlijk ook niet.” (FG-C)

Er werd in beide focusgroepen ook gepeild naar de mogelijkheid om te switchen tussen herstelbemiddeling en HERGO. Voor één van de consulenten is dit een moeilijk gegeven aangezien beide praktijken een andere finaliteit hebben.

“Ik vind dat moeilijk want ge vraagt wel één van de twee om een bepaalde reden. Bemiddeling wordt gevraagd tijdens een zitting door parket vanuit een heel andere insteek dan dat een HERGO wordt gevraagd. Ik denk dat je met HERGO vooral ook rond het proces en naar de jongere toe, vandaar dat dat het stuk is dat wij missen omdat we dat niet kunnen opvolgen, terwijl bemiddeling is zo echt van bovenuit dat dat gebeurt. Ik denk dat dat een heel andere insteek is, dat ge dat moeilijk gaat kunnen switchen.” (FG-C)

Uit de focusgroep met de parketcriminologen blijkt dat men geen problemen ziet in het omzetten van een HERGO naar herstelbemiddeling, maar dat men bij de omgekeerde beweging meer vragen heeft omdat het dan om een verzwaring gaat.

“Andersom, merk ik dat ze het wel doen. Er wordt HERGO voorgesteld, maar er wordt dan ingeschat van zoveel zo heftig is toch niet nodig, dus we gaan overstappen naar een herstelbemiddeling.” (FG-P)

“Ik vind dat ook logischer inderdaad dat van HERGO naar bemiddeling dat dat wel gemakkelijk gaat, maar omgekeerd dat dat wel een verzwaring is. Dat dat niet simpel is voor de diensten of voor mensen om dat te kunnen vatten.” (FG-P)

“Ik merk van HERGO naar herstelbemiddeling dat gaat redelijk vlot. Omgekeerd is inderdaad moeilijker, omdat dat een verzwaring is eigenlijk he.” (FG-P)

- **Combinaties met andere maatregelen**

Met betrekking tot de vraag naar combinaties tussen HERGO en andere maatregelen blijken er verschillende visies te bestaan. De ene ziet HERGO als iets op zichzelf, terwijl de andere wel mogelijkheden ziet in het combineren. Uit de focusgroep met de consultants blijkt dat dan vooral gedacht wordt aan een combinatie met vorming. Een combinatie met plaatsing lijkt minder aangewezen omdat men binnen de voorziening al met de jongere aan de slag gaat. Gemeenschapdienst en leerproject zit volgens één van de consultants reeds vervat in de HERGO.

“Ik denk dat dat vooral, zeker bij een plaatsing naar de Grubbe of naar Ruislede is dat de maatschappelijke daar wel rond werken. Ik weet dat het eerste wat dat je in de Grubbe altijd hoort is die jongere heeft wel of geen inzicht, we moeten misschien nen HERGO overwegen, dus ik denk als de jeugdrechtter nog geen opgelegd heeft dat zij daar wel heel hard rond werken. Maar ik denk niet dat er op voorhand spontaan aan gedacht wordt om de combinatie te maken.” (FG-C)

“Wat ik wel zie in nieuwe dossiers, als er een HERGO is opgelegd dan gaan we niet snel zeggen van ‘ah, we gaan we daar nog een werkstraf aan koppelen’, omdat vaak een werkdienst of het leerproject, het reflecteren al een beetje vervat zit in de HERGO. Terwijl dat wij wel veel combinaties leer- en werkproject doen als er geen HERGO is. Die combinatie doen wij wel veel.” (FG-C)

“De combinatie HERGO vorming wordt wel heel veel gedaan bij ons. Niet met dienstverlening maar wel met een vorming omdat dat dan specifiek nog rond 1 thema gaat he. Rond agressie of groepsdruk of.” (FG-C)

“Dat is misschien nog iets wat dat we meer moeten doen. Ik denk dat we hergo vaak zo als hergo laten en niet zo gaan combineren met andere vormen.” (FG-C)

Ook uit de focusgroep van de parketcriminologen bleek dat er geen eenduidigheid is met betrekking tot het al dan niet combineren van HERGO met een plaatsing.

“Ik denk dat het absoluut kan, maar ik denk dat veel substituten die mogelijkheid niet zien. Die zeggen ik wil eigenlijk voor een plaatsing gaan, dus neen.” (FG-P)

“Bij ons wordt dat gezien als iets dat er bij kan komen in zijn geheel, los van een plaatsing of niet. Dat wordt niet gezien als een maatregel. Trouwens de bemiddelaars zelf zijn daar ook niet weigerachtig tegenover om naar een instelling te gaan.” (FG-P)

Eén van de parketcriminologen geeft aan dat deze mogelijkheid wellicht niet gezien wordt omdat men HERGO zelf als een maatregel beschouwt.

*“Ik denk dat het wel zo gezien wordt trouwens als een maatregel.” [onderzoeker] Door wie?”
“Door de substituten, dat wordt ook zo gezegd van ‘ik wil eigenlijk een andere maatregel’ en er wordt niet gedacht aan maatregel in combinatie met HERGO. Allé, op veel plaatsen is dat toch zo. Als ik bij ons zie, ze zien dat echt als een maatregel.” (FG-P)*

- **Hinderpalen/knelpunten**

In beide focusgroepen werden verschillende knelpunten of moeilijkheden geformuleerd met betrekking tot het aanbod HERGO, zowel in antwoord op een expliciete vraag naar mogelijke knelpunten als doorheen hun antwoorden op andere vragen. In wat volgt, geven we een overzicht van welke elementen volgens parketcriminologen en consultants de praktijk van HERGO bemoeilijken.

Een eerste knelpunt, dat vooral door de parketcriminologen geopperd werd, is de **procedure** voor HERGO. Deze is volgens hen veel te ingewikkeld voor de parketmagistraten. Volgens de parketcriminologen is dit de belangrijkste reden voor het lage aantal doorverwijzingen en niet dat men vanuit het parket niet achter HERGO zou staan. Volgens hen zou het aantal doorverwijzingen naar HERGO dan ook hoger kunnen liggen indien de HCA-diensten het werk voor de parketten zo eenvoudig mogelijk maken of beter nog, zelf komen doen. Daarnaast vonden sommige parketcriminologen het jammer dat er altijd een vordering moet genomen worden om een HERGO-aanbod te kunnen doen. Vooral bij pesterijen op school lijkt men wel een meerwaarde te zien in de methodiek van HERGO, maar zijn de feiten soms te licht om hiervoor de jeugdrechter te vorderen. Bovendien loopt men dan het risico dat de jeugdrechter geen HERGO voorstelt, maar het houdt bij een berisping, wat noch de dader, noch het slachtoffer ten goede komt.

“Soms is dat jammer dat ge een vordering moet nemen om bepaalde feiten naar hergo te kunnen krijgen omdat bijvoorbeeld, er bestaat ook HERGO op school, en bijvoorbeeld veel in pestdossiers vraag ik nog al ne keer naar HERGO op school of dat dat een mogelijkheid kan zijn om dat via de school te organiseren en dat vind ik wel interessant omdat ge dan geen jeugdrechter moet gaan vorderen voor iets, maar ge kunt wel herstelgericht gaan werken via de schoolomgeving.” (FG-P)

“Ge zet nen hele boel in werking als ge de jeugdrechter vordert he. Daar komt zo van alles bij kijken bij een vordering naar de jeugdrechter, inderdaad soms is het gewoon simpeler om het op parketniveau kunt houden.” (FG-P)

“Bij pesterijen bijvoorbeeld denk ik dat hergo inderdaad een goede methodiek is om mee te werken. Bij pesters, het zijn vaak jonge kinderen in feite, dikwijls tussen 12 en 15 zonder andere antecedenten dus dan is het eigenlijk misschien soms wel heel zwaar om onmiddellijk de jeugdrechter in te schakelen terwijl dat je wel weet dat is eigenlijk wel een goede manier om met zo een probleem te werken.” (FG-P)

Ook bij de consultants werd de vraag gesteld waarom het aanbod ook niet vanuit het parket kan geformuleerd worden.

“Ik heb er bij ons op het team ook efkes over gehad en toen vroeg iemand, waarom kan een hergo niet op parketniveau?” (FG-C)

“Ik vind dat ook, ik dacht dat dat trouwens ook kon, maar ik ben daar verkeerd in. Zij hebben toch meer zicht op de slachtoffers. Wij hebben daar toch totaal geen zicht op, wel op de dader, maar.” (FG-C)

Een tweede knelpunt ligt volgens de parketcriminologen in de brede toepassing van de **herstelbemiddeling**. Zoals reeds aangegeven, is herstelbemiddeling een automatische geworden voor de parketmagistraten. Doordat herstelbemiddeling systematisch wordt aangeboden, wordt HERGO vaak niet meer als optie overwogen.

“Dat zit daar zo ingebakken bij die substituten. MOF met een bekende dader en ik heb nog een nadeel dat wordt direct op de kaft geschreven ‘brieven X’ onmiddellijk en dat vertrekt eigenlijk redelijk snel. Dat is zo een automatische bij die mensen dat die, ja, HERGO pas nadien gaan overwegen.” (FG-P)

Het is bovendien voor de parketmagistraten ook de meest eenvoudige weg om een herstelrechtelijk aanbod te doen en er ook zeker van te zijn dat er in een dossier herstel is gebeurd. In zekere zin vormt herstelbemiddeling dus een belemmering voor HERGO.

“Dat is ook eigenlijk voor hen de simpelste weg, om het zo te zeggen. Ook administratief gezien. Als zij dat niet doen, in de vorderingsdossiers bijvoorbeeld he, en er komt dan ook geen HERGO, dan is er naar herstelbemiddeling eigenlijk niets geweest he, naar de mensen toe. Als ze een HERGO voorstellen, heel vaak kan er dan toch geen HERGO zijn, komt dat toch terug voor die brieven herstelbemiddeling uiteindelijk. [...] Dus dat is voor hen de simpelste manier om zeker te zijn dat er ergens een herstelrechtelijk aanbod gebeurt.” (FG-P)

“Ja, ik denk ook dan hebt ge zelf een beetje de controle inderdaad dat er een herstelrechtelijk aanbod gebeurt want ook al zet je in de vordering ‘HERGO meer aangewezen’ dan blijft het nog altijd een beslissing van de jeugdrechter, dus dan zijt ge inderdaad nog altijd niet zeker van ‘wordt er iets geregeld?’.” (FG-P)

In één arrondissement werd HERGO minder aangeboden omdat men vanuit de HCA-diensten de melding had gekregen dat ze hierdoor te weinig doorverwijzingen naar herstelbemiddelingen kregen.

“Nu, ik wil nog aanvullen, bij ons werd er in het begin, na de nieuwe wet, werd er heel vaak geargumenteerd als de jeugdrechter werd gevorderd van geen herstelbemiddeling want HERGO meer aangewezen. Maar toen kregen we van de dienst herstelbemiddeling ja, we krijgen te weinig doorverwijzingen van jullie [...] maar omdat de diensten dan zeiden van ja maar van herstelbemiddeling we krijgen er te weinig, zijn we meer herstelbemiddeling gaan toepassen. Wat dan weer de kans op HERGO hypothekeert, als de jeugdrechter dan achteraf zegt van ‘eigenlijk had hier een HERGO beter geweest’ ben je eigenlijk al te laat omdat dan al bemiddeling is aangeboden wat dat dan ook kan geproblematiseerd worden. Ik denk dat er daar niet direct een oplossing voor bestaat.” (FG-P)

Een derde element ligt in de **onbekendheid** van HERGO. Zoals reeds aangegeven, weet men theoretisch wel waar HERGO voor staat, maar stellen sommigen dat men weinig zicht heeft op wat het concreet in de praktijk inhoudt. Ook bij de parketcriminologen had ik vaak het gevoel dat we een hypothetisch gesprek aan het voeren waren.

“Ik denk dat bij ons dat dat gewoon nog redelijk onbekend is en dat dat al een probleem is.” (FG-C)

Hiermee samenhangend is men van mening dat HERGO nog wat meer gestimuleerd zou moeten worden, zowel binnen het eigen team van consultants, als door de jeugdrechters en de parketcriminologen.

“Dus ja, ik denk dat het nog meer kan gestimuleerd worden, maar ook op een ander niveau, maar ook op ons niveau. Ik denk dat het gewoon nog een beetje op twee sporen meer moet gestimuleerd worden.” (FG-C)

“Ik denk ook het feit dat het niet echt wijd verspreid is, dat het niet echt ingeburgerd is, dat meer aan bod zou moeten komen om effectief dan ook het voorstel te doen naar HERGO omdat er nu nog te weinig aan gedacht wordt.” (FG-C)

“Teamverantwoordelijken, bij ons op teamvergaderingen, ik werk nu 2,5 jaar [...] ik kan mij misschien 1 keer herinneren dat er over HERGO gesproken is. Het wordt ook niet echt levendig gehouden.” (FG-C)

Daarnaast wordt ook vanuit de consultants de suggestie gegeven om iedereen eens een HERGO te laten bijwonen om op die manier HERGO wat minder abstract te maken. Niet alle consultants hebben al eens een HERGO bijgewoond, terwijl dit volgens de consultants wel belangrijk kan zijn om een wat beter zicht te krijgen op wat een HERGO precies is. Op die manier zouden sommigen misschien ook wel meer aangezet worden om HERGO te overwegen.

“Maar dat is ja, het is heel iets anders als je het hebt meegemaakt, vind ik dan dat je op papier ziet van ja, ok dat is een mogelijkheid”. (FG-C)

“Om zo eens keer enen mee te maken om er meer aan te denken. Omdat dat toch wel iets is ‘ver van ons bed show’ he. Ja, het blijft abstract.” (FG-C)

Het vierde knelpunt sluit aan bij de onbekendheid en betreft de **onduidelijkheid** over de **criteria** voor HERGO. Vooral in het gesprek met de consulenten bleek dat het voor hen niet altijd duidelijk was wanneer en waarom een jeugdrechter soms zelf voor HERGO kiest of waarom hij hen de mogelijkheid tot HERGO laat onderzoeken.

“En wij doen het vooral denk ik in de zwaardere delicten. Maar ja, wat is dat dan? Diefstal met geweld, maar ook niet systematisch. Er zijn ook geen vastomlijnde criteria, het is ook niet dat de diensten zelf zeggen van ‘het zijn die en die dossiers die in aanmerking komen’.” (FG-P)

“Soms deden we dat gewoon en soms moesten we dat onderzoeken. Dat is mij ook niet zo duidelijk, wanneer wordt het wel beslist en wanneer moeten we het onderzoeken als mogelijkheid.” (FG-C)

Tegelijk heeft die **onduidelijkheid** ook betrekking op hun eigen **rol** binnen HERGO. Uit de focusgroep met de **consulenten** blijkt dat er niet helemaal eensgezindheid is over welke rol een consulent opneemt/moet opnemen binnen een HERGO, bijvoorbeeld in de verkennende gesprekken.

“Maar het is wel een beetje dubbel, want de jeugdrechter stelt de vraag aan de consulent van onderzoeken of het aangewezen is, maar terwijl is wel al de vraag naar de dienst gegaan en zijn zij ook al gestart. Dus bij ons is dat dan zo van ja, waarom moeten wij dat eigenlijk nog onderzoeken, terwijl dat het eigenlijk ook al door X verkennend gestart is.” (FG-C)

Maar ook met betrekking tot de HERGO-bijeenkomst zelf, geven sommige consulenten aan dat men het gevoel heeft daar niet volledig zijn rol te kunnen spelen, al ging niet iedereen daarmee akkoord.

“Maar ik ben ook niet overtuigd dat consulenten bij een HERGO moeten bij zitten. Ik denk dat het gewoon interessant is om eens mee te maken, maar uiteindelijk draait een HERGO vooral om de feiten en rond de sancties en uiteindelijk is dat waar dat wij absoluut niet rond werken.” (FG-C)

“Ja, het is een deel van het proces dat de consulent daar aanwezig is, het is een deel van uw taak ook om de maatschappij daar te vertegenwoordigen en daar eigenlijk uw positie als consulent in te nemen. Inderdaad die is wel soms moeilijk omdat ge daar inderdaad als vertrouwensfiguur zit, maar ge zit daar wel eigenlijk ook om de jeugdrechtbank te vertegenwoordigen.” (FG-C)

“Sommige consulenten zeiden bij ons ook wel van wij zien die meerwaarde wel, maar wij voelen onze rol, we kunnen onze rol daar niet volledig in spelen omdat wij er meer als vertrouwensfiguur zitten dan als consulent. Dan zeggen sommige consulenten, ja dan geef ik liever de voorkeur aan een overleg waarin dat ik wel meer mijn rol als consulent.” (FG-C)

Het laatste citaat verwijst naar een ander knelpunt dat door de consulenten naar voor werd gebracht, met name de **hoge werkdruk van de consulenten**. Deze werkdruk zorgt ervoor dat men zaken selectief moet opnemen. Men heeft dan ook het gevoel dat HERGO er vaak als eerste bij inschiet, niet omdat men niet achter het concept staat of dat men het niet relevant

vindt, maar wel omdat HERGO een tijdsintensief gebeuren is en men het gevoel heeft dat het al goed wordt opgevolgd.

“Want ik hoor wel dat iedereen, dat is misschien een volgende vraag, er wel tevreden over is. Het is zeker niet van niet willen. Het is ook gewoon de hoeveelheid, we nemen dat erbij.” (FG-C)

“Het is heel intensief, het is vaak op een woensdagnamiddag 3 uur van 14u tot 17u of op een avond en ja, daar kan iedereen van meespreken, maar op dit moment de werkdruk is super hoog, wat is het eerste dat je skipt, dat is een HERGO, want je weet dat dat in goede banen geleid wordt.” (FG-C)

“Maar ge ziet bij HERGO wel dat mensen rapper geneigd zijn om dat te skippen.” (FG-C)

Een vierde moeilijkheid ligt in het **lage aantal doorverwijzingen naar HERGO** zelf. Dit zorgt er volgens sommige parketcriminologen voor dat men soepeler gaat omgaan met de voorwaarden waardoor je een uitholling krijgt van het concept HERGO, ofwel dat men, als er dan toch eens een doorverwijzing is, te veel op de zaak springt. Op die manier lopen sommige HERGO's fout omdat men dossiers opneemt, die men in geval van een hogere caseload, wellicht nooit zou opgenomen hebben.

“Ik weet bijvoorbeeld in X een voorwaarde van HERGO is ook dat zowel verdachte als slachtoffer willen meewerken en aanwezig zijn, maar doordat er eigenlijk niet zoveel HERGO's zijn dat men in X bijvoorbeeld, als slachtoffer zegt van 'ik wil er wel aan meewerken, maar ik wil niet aanwezig zijn dat de moderator eigenlijk het verhaal van het slachtoffer brengt. Ik vind dat eigenlijk wel jammer. Dat is een beetje een uitholling van, of zo een vervaging van de voorwaarden die er eigenlijk van bij aanvang waren gewoon om toch HERGO's te kunnen hebben.” (FG-P)

“Maar dat is pas als ge routine hebt he. Bij ons is het zo als we iemand aanmelden voor HERGO, daar wordt opgesprongen zo van 'eindelijk hebben we een HERGO. En dat vind ik, allé, dat is jammer he. Zo lopen er mis natuurlijk doordat je niet fatsoenlijk selecteert [...] En dan denkt ge bij de volgende neen want ... Ik denk dat dat een gevaar is.” (FG-P)

Volgens enkele consulenten is het aanbod ook **te vrijblijvend**.

“Bij ons kwam het nog naar voor dat het te vrijblijvend is soms. Jongeren moeten echt heel hard zelf willen om te laten starten.” (FG-C)

“Ja, als zij zeggen we zien het niet zitten, gaat het niet door he.” (FG-C)

Tot slot werd door de consulenten het **gebrek aan informatie** als moeilijkheid naar voor geschoven. Verschillende consulenten geven aan dat men graag wat meer informatie zou krijgen over het verloop en de inhoud van de HERGO, zoals dit gebeurt voor gemeenschapsdienst en leerprojecten. Volgens sommigen zou dit ook kunnen helpen om het aantal doorverwijzingen naar omhoog te krijgen.

“Ik denk door ons te betrekken met informatie dat we er al meer aan zouden denken dat dat meer is dan een papiertje ‘wel of niet opgestart’. Ik denk dat dat voor ons al een verschil zou maken, want allé, de flyerkes krijgen we he. Het draait niet rond dat niemand weet wat het is maar gewoon door dat meer te kunnen opvolgen en dat is zo gebeurd en dat was dat en dat was dat we meer zouden kunnen volgen dat we dat dan ook meer zouden introduceren.” (FG-C)

Deel 3: Vragenlijst jeugdrechters

1. Inleiding

Zoals reeds aangegeven, hebben we gezien de lage respons op onze vraag aan jeugdrechters om deel te nemen aan een focusgroep in juni 2012 (enkel de jeugdrechter van Brussel was bereid aanwezig te zijn), beslist om de jeugdrechters te bereiken via een vragenlijst. Op basis van de checklist van de focusgroepen werd een vragenlijst opgesteld waarbij we gezocht hebben naar een evenwicht tussen open en gesloten vragen en waarbij we getracht hebben deze zo kort mogelijk te houden in de hoop op die manier meer jeugdrechters te kunnen motiveren om de vragenlijst in te vullen.

In de week van 17 september werd via de verschillende HCA-diensten een vragenlijst bezorgd aan alle jeugdrechters (= 41) van de Vlaamse gerechtelijke arrondissementen met de vraag hun vragenlijst terug te bezorgen ten laatste op 19 oktober. In totaal kregen we 19 vragenlijsten terug (46%). In wat volgt, gaan we in op de resultaten van deze bevraging.

2. Resultaten

- **Profiel jeugdrechters**

De vragenlijst werd in totaal door 19 jeugdrechters ingevuld, 14 vrouwen en 5 mannen. Twee van deze jeugdrechters hebben minder dan 1 jaar ervaring als jeugdrechter, 6 jeugdrechters hebben tussen 1 en 5 jaar ervaring en 11 jeugdrechters beschikken reeds over meer dan 5 jaar ervaring.

- **Doorverwijzing naar hergo**

De meerderheid van de jeugdrechters (17) heeft al eens een dossier doorverwezen naar HERGO. Dit roept de vraag op of onze vragenlijst vooral ingevuld werd door jeugdrechters die ervaring hebben met HERGO. Gevraagd naar de reden waarom ze een dossier doorverwezen hadden, wijzen 4 jeugdrechters op de kans die HERGO biedt om de dader te confronteren en herstel te bieden aan slachtoffer, geven 3 jeugdrechters aan dat de voorwaarden aanwezig waren, was volgens 2 jeugdrechters HERGO in die zaken de meest geschikte maatregel, verwees 1 jeugdrechter naar het waardevolle karakter van HERGO en verwees 1 jeugdrechter naar het feit dat de wet het voorziet en een HERGO zinvol was. De overige jeugdrechters lichtten hun keuze niet verder toe.

Twee jeugdrechters gaven aan nog niet doorverwezen te hebben naar HERGO. Dit waren ook de jeugdrechters die over minder dan 1 jaar ervaring beschikken. De ene jeugdrechter schrijft dat

de gelegenheid zich nog niet voor deed. De andere jeugdrechter geeft aan dat er weinig MOF-dossiers worden voorgebracht door de PK en als dit wel gebeurt, dat plaatsing als voorlopige maatregel aangewezen is waarbij HERGO als gelijktijdige tweede maatregel niet overwogen wordt. Tegelijk blijkt ze ook enige schroom en terughoudendheid te hebben om bij zware feiten het slachtoffer in contact te brengen met de dader.

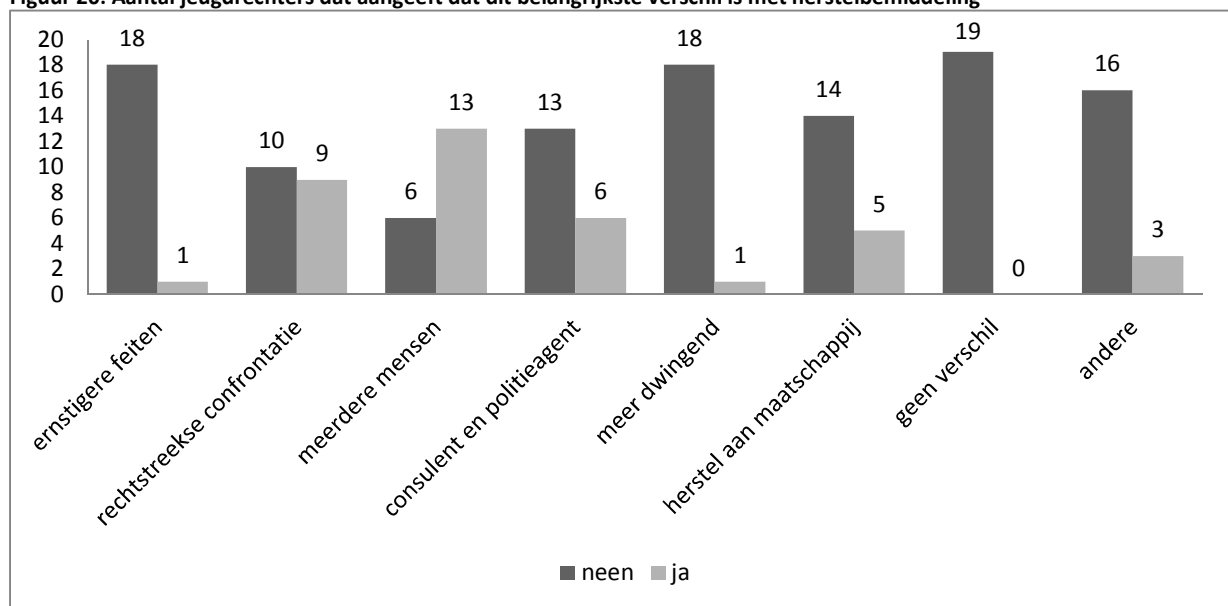
- **Verschil tussen HERGO en andere afhandelingsmogelijkheden**

In een volgende open vraag peilden we naar hoe jeugdrechters het verschil zien tussen herstelgericht groepsoverleg en de andere afhandelingsmogelijkheden waarover zij als jeugdrechter beschikken. De antwoorden op deze vraag waren vrij divers. Sommigen vergeleken vooral met herstelbemiddeling en vonden dat HERGO *“diepgaander is dan herstelbemiddeling door confrontatie met slachtoffer”* of *“een meer ceremoniële vorm is van herstelbemiddeling”*. Een aantal jeugdrechters focust in hun toelichting vooral op de daderkant, hetzij in kansen die de HERGO biedt voor de dader (*“jongere krijgt zelf initiatief om zijn daden goed te maken tav maatschappij en slachtoffer”*, *“bij hergo worden de minderjarige en zijn omgeving aangesproken op hun sterke punten”*, *“Het is de bedoeling om het netwerk rond de minderjarige te versterken om alzo het plegen van nieuwe feiten te voorkomen”*), hetzij in termen van het responsabiliseren van de dader (*“persoonlijke verantwoordelijkheid van minderjarige dader”*, *“groter appel op de jongere en zijn omgeving”*, *“bewustwording + inzicht bij minderjarige daders”*). Eén jeugdrechter stelt ook dat bij HERGO de erkenning van betrokkenheid essentieel is, terwijl andere afhandelingsmogelijkheden ook mogelijk zijn bij voldoende aanwijzingen van schuld. Anderen leggen de nadruk op het slachtoffer en geven aan dat HERGO meer slachtoffergericht is (*“curatief naar de slachtoffers toe”*) en zien het verschil vooral in de confrontatie met het slachtoffer of met de gevolgen van de daden. Voor nog anderen onderscheidt HERGO zich door een ruimere betrokkenheid van mensen (de “maatschappij” of omgeving, netwerk van dader/slachtoffer). Daarnaast wijzen sommige jeugdrechters op de mogelijkheden tot herstel, heling (*“het samenbrengen van de verschillende visies van de rechtstreeks betrokkenen kan “helend” werken”*, *“kan het verwerkingsproces bij slachtoffer en dader ondersteunen”*, *“confrontatie met slachtoffer en familie biedt de mogelijkheid om de mens te ervaren achter de dader en slachtoffer”*). Eén jeugdrecht beschouwt HERGO als intensiever en meer omvattender. Tot slot zagen sommige jeugdrechters ook een ‘negatief onderscheid’ in de zin dat zij HERGO als zeer arbeidsintensief en tijdrovend ervaren en dat de jeugdrechter bij HERGO de afhandeling wat uit handen geeft. Eén jeugdrechter geeft aan dat het vrijwillig karakter van HERGO ook zijn nadelen heeft.

Wat verder in de vragenlijst werd ook naar het grootste verschil met herstelbemiddeling gevraagd, waarbij de jeugdrechters over zeven antwoordmogelijkheden beschikten. De meeste jeugdrechters duiden meerdere opties aan.

Uit onderstaande figuur blijkt dat voor jeugdrechters het verschil tussen herstelbemiddeling en HERGO vooral ligt in het feit dat er meerdere mensen betrokken worden (13) en dat er een rechtstreekse confrontatie is met het slachtoffer (9). Opvallend is dat slechts 1 jeugdrechter aangeeft dat HERGO meer bedoeld is voor ernstigere feiten. Drie jeugdrechters maakten gebruik van de optie ‘andere’. Voor 1 jeugdrechter is het te bereiken doel verschillend, alsook de impact op de jongere en zijn omgeving. Ook een andere jeugdrechter geeft aan dat het om een ruimere doelstelling gaat, meer dan alleen herstel naar het slachtoffer toe. Het antwoord van de derde jeugdrechter was moeilijk leesbaar (*“kans is groter dat er een verbondheid (?) blijft bestaan in het vertrouwen van dader en slachtoffer”*).

Figuur 20: Aantal jeugdrechters dat aangeeft dat dit belangrijkste verschil is met herstelbemiddeling

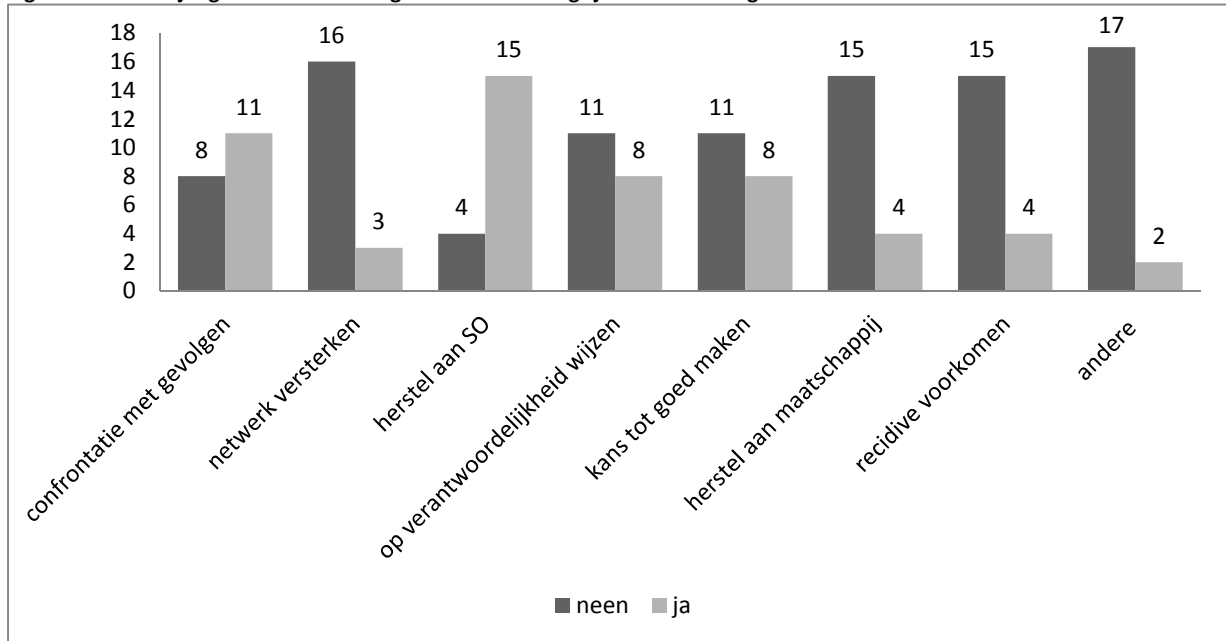
- **Doelstelling HERGO**

De jeugdrechters kregen ook de vraag wat volgens hen de belangrijkste doelstelling is van herstelgericht groepsoverleg. In een lijstje van zeven antwoordmogelijkheden mochten ze maximum drie doelstellingen aanduiden.

Onderstaande figuur laat zien dat jeugdrechters vooral ‘herstel bieden aan het slachtoffer’ (15) en ‘de minderjarige verdachte confronteren met de gevolgen van zijn feiten’ (11) als belangrijkste doelstelling van HERGO naar voren schuiven. Daarnaast vinden ook 8 jeugdrechters dat de HERGO de jongere op zijn verantwoordelijkheid moet wijzen en evenveel jeugdrechters duidt aan dat HERGO de jongere de kans moet bieden om het goed te maken. Twee jeugdrechters zagen nog een andere doelstelling. Voor de ene jeugdrechter gaat het vooral om de verdachte voor het slachtoffer weer menselijk te maken. Voor de andere

jeugdrechter draait het om bewustwording en inzicht bij de daders en begrip en aanvaarding bij de slachtoffers.

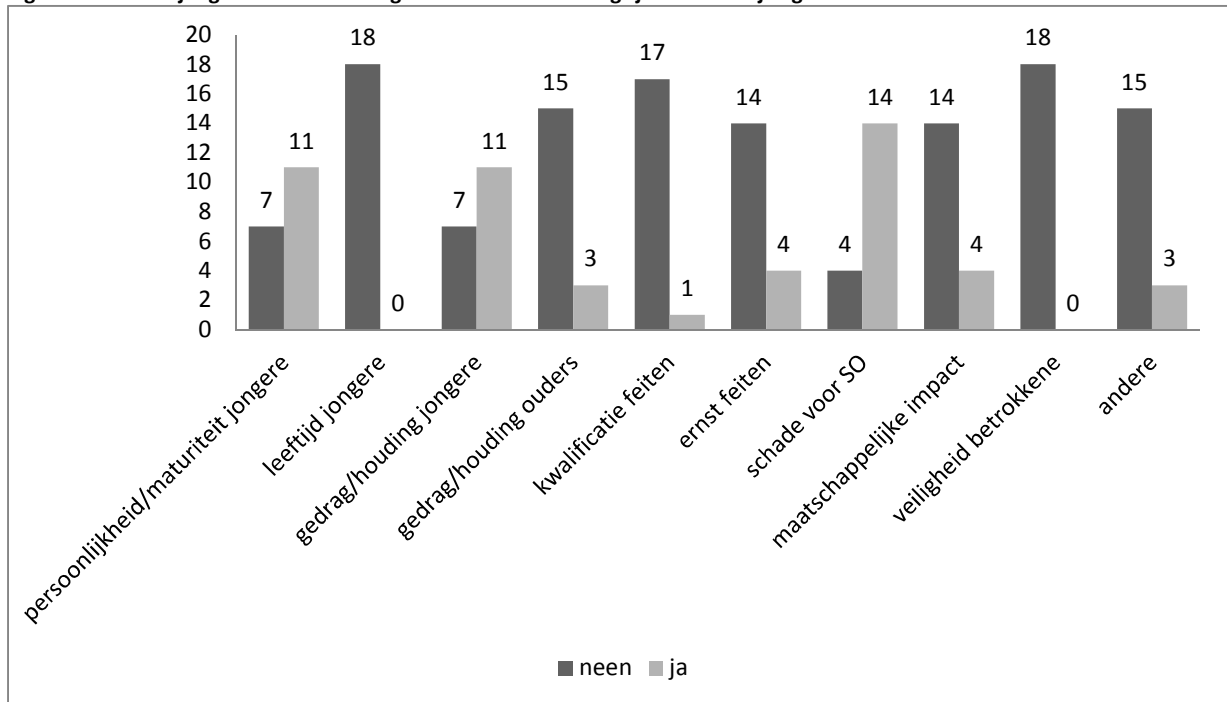
Figuur 21: Aantal jeugdrechters dat aangeeft dat dit belangrijkste doelstelling is van HERGO

- **Doorverwijzingscriteria**

Ook bij de vraag naar welke criteria gehanteerd worden om door te verwijzen naar HERGO konden de jeugdrechters maximum drie criteria aanduiden. De schade en de gevolgen van de feiten voor het slachtoffer blijkt een belangrijk criterium te zijn, gevolgd door enerzijds de persoonlijkheid/maturiteit en anderzijds het gedrag en de houding van de jongere. De leeftijd van de jongere, de veiligheid van de betrokkene en de kwalificatie van de feiten blijken geen rol te spelen bij het al dan niet doorverwijzen naar HERGO. Voor drie jeugdrechters speelt nog een ander criterium mee: *“het gegeven dat ook mededaders betrokken zijn en ook voor hen een hergo nuttig kan zijn”*, *“de gevolgen voor het slachtoffer in ruimere maatschappelijke context”* en *“de ingeschatte draagkracht van het slachtoffer”*.

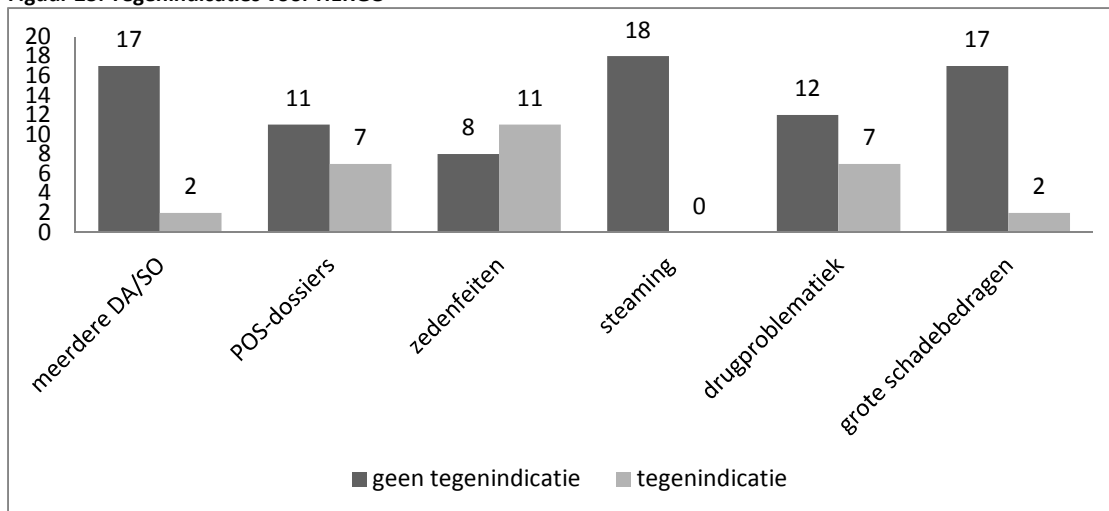
Figuur 22: Aantal jeugdrechters dat aangeeft dat dit een belangrijk doorverwijzingscriterium is

- **Tegenindicaties**

We vroegen aan jeugdrechters niet alleen criteria om door te verwijzen maar ook of bepaalde situaties voor hen een tegenindicatie vormen om HERGO te overwegen.

Figuur 23: Tegenindicaties voor HERGO

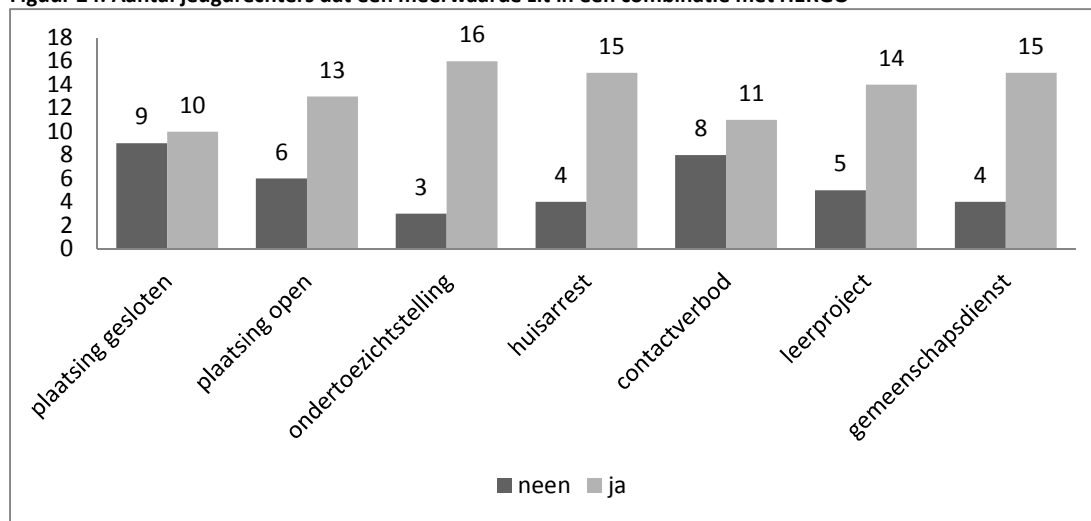
Zedenfeiten blijkt voor 11 jeugdrechters een tegenindicatie te zijn voor HERGO, gevolgd door dossiers waarin er sprake is van een POS-situatie of drugproblematiek. Steaming, dossiers met

grote schadebedragen of waarin meerdere daders en/of slachtoffers betrokken zijn, blijken voor de jeugdrechters dan wel weer mogelijke dossiers voor HERGO.

- **HERGO in combinatie met andere maatregelen**

De wet laat toe dat HERGO in combinatie met andere maatregelen kan gebeuren. Aan de jeugdrechters werd gevraagd of zij een meerwaarde zagen in zeven mogelijke combinaties en indien niet, waarom.

Figuur 24: Aantal jeugdrechters dat een meerwaarde zit in een combinatie met HERGO

Uit de figuur blijkt dat men veelal een meerwaarde ziet in het combineren van HERGO met andere maatregelen. Over een combinatie met contactverbod en met een plaatsing in een gesloten afdeling hebben wat meer jeugdrechters twijfels. In de open antwoorden vinden we terug dat een combinatie met huisarrest of contactverbod niet *“werkbaar”* of *“logisch”* is (*“huisarrest en contactverbod worden meestal vlak na de feiten opgelegd. Hergo volgt pas later”, “contactverbod mededaders en slachtoffers lijkt haaks te staan op de idee van ‘samenwerken’ aan herstel”*). De combinatie met plaatsing ziet de ene als *“praktisch moeilijk haalbaar”* of is in dergelijke zaken de *“problematiek van de minderjarige te zwaar, feiten te ernstig”*. Voor de andere ligt de nadruk van plaatsing anders waardoor het wel mogelijk is als opeenvolgende maatregel, maar niet samen kan opgelegd worden. Voor nog twee andere jeugdrechters is deze combinatie niet zinvol omdat er *“bij plaatsing in gesloten setting reeds op een zeer intensieve wijze met jongeren rond de feiten en gevolgen voor slachtoffers wordt gewerkt”*). De combinatie met leerproject of gemeenschapsdienst wordt dan weer door één jeugdrechter gezien als *“overlapping”*. Een andere jeugdrechter merkt op dat *“hergo op zich al een LP is”*. Eén jeugdrechter die de combinatie met gemeenschapsdienst en leerproject wel als mogelijkheid beschouwde, schreef in de kantlijn dat *“de maatregelen leerproject en gemeenschapsdienst trouwens meestal in de intentieverklaring worden opgenomen”*.

Drie jeugdrechters zagen in geen enkele van deze zeven combinaties een meerwaarde. Eén jeugdrechter geeft aan dat hij vindt dat de essentie van HERGO is dat *“de betrokkenen ZELF tot herstel komen en desgevallend bepalen op welke manier aan de problemen verholpen kan worden”* waardoor hij geen meerwaarde ziet in combinaties met andere maatregelen. Tegelijk geeft hij aan soms toch te combineren omdat hij niet afhankelijk wil zijn van de kans dat er ook effectief een HERGO zou mogelijk zijn in de toekomst. Een tweede jeugdrechter vindt dat HERGO enkel zinvol is bij duidelijke maatschappelijke meerwaarde (*“bv wanneer het overleg belangrijker is dan loutere schaderegeling”*). Voor een derde jeugdrechter kan HERGO een *“allesomvattend antwoord zijn op jeugddelinquentie, het kan op zich bestaan”*.

- **Reden laag aantal doorverwijzingen**

In een volgende vraag werd gepeild hoe de jeugdrechters stonden tegenover een aantal mogelijke verklaringen voor het lage aantal doorverwijzingen naar HERGO. Ze dienden deze mogelijke oorzaken te scoren op een Likertschaal gaande van 1 (helemaal niet akkoord) tot 5 (helemaal akkoord). Onderstaande tabel toont geen eenduidig beeld. Toch zien we dat 9 jeugdrechters van mening zijn dat andere maatregelen meer aangewezen zijn, 8 jeugdrechters leggen de reden bij het feit dat in de meeste dossiers herstelbemiddeling al wordt aangeboden en dat het proces te tijdrovend is. Zeven jeugdrechters menen dat HERGO nog te weinig bekend is. Tien jeugdrechters denken dan weer dat de complexiteit van de procedure mogelijks aan de basis ligt. Veertien jeugdrechters menen alvast niet dat het komt door negatieve ervaringen met HERGO of door onduidelijkheid over de criteria. Elf jeugdrechters gaan ook niet akkoord met de stelling dat de lage aantallen zou hebben met het feit dat de jeugdrechters te weinig zicht hebben op wat in HERGO gebeurt of dat dit eigenlijk hun bevoegdheid is, noch dat dit niet zou beantwoorden aan de verwachtingen van daders en slachtoffers.

Tabel 3: Redenen voor het lage aantal doorverwijzingen naar HERGO

Het aantal doorverwijzingen naar hergo is beperkt omdat...	helemaal niet akkoord	niet akkoord	tussen beide	akkoord	helemaal akkoord
procedure te complex is	0	6	10	2	0
hergo te weinig bekend is	2	3	6	5	2
proces te tijdrovend is	1	3	6	6	2
JR te weinig zicht hebben op wat in hergo gebeurt	3	8	3	3	1
er te veel onduidelijkheid over criteria is	3	9	3	2	1
er te veel negatieve ervaringen met hergo zijn	5	9	1	0	0
dit niet beantwoordt aan verwachtingen van da/sla	1	10	3	3	0
in meeste dossiers bemiddeling al wordt aangeboden	0	4	6	4	4
andere maatregelen meer aangewezen zijn	0	2	6	6	3
wat besproken wordt eigenlijk bevoegdheid van JR is	1	10	6	1	0

Vijf jeugdrechters maakten gebruik van de optie 'andere' en gaven nog een andere reden voor het lage aantal doorverwijzingen: (1) te omslachtig, tijdrovend en duur, (2) partijen willen niet deelnemen, (3) er zijn minder MOF-dossiers, (4) het wordt pas enkele weken later duidelijk of een HERGO kan gebeuren en (5) de minderjarige moet de feiten volledig bekennen en blijk geven van een aangepast normen- en waardenbesef om constructief in dialoog te kunnen gaan.

- **Veranderingen/opmerkingen**

We sloten de vragenlijst af met twee open vragen: 'Als u één iets kon veranderen aan de procedure van herstelgericht groepsoverleg, wat zou dit dan zijn?' en 'Heeft u nog opmerkingen en bedenkingen met betrekking tot herstelgericht groepsoverleg?' Met deze vragen wensten we de jeugdrechter de kans te geven om zaken die niet aan bod gekomen waren in de vragenlijst toch nog te kunnen vermelden.

Wat betreft de vraag naar veranderingen aan de procedure, hebben tien jeugdrechters deze vraag beantwoord. Bij zeven jeugdrechters ging het om concrete suggesties, hoofdzakelijk met betrekking tot de procedure:

"toepassen nadat de feiten al bewezen zijn in de fase ten gronde"

"aanwezigheid van de familiale verzekeraar"

"de politie al onmiddellijk laten vragen aan het slachtoffer of hij/zij een confrontatie met de dader of daders zou willen"

"duur van het proces verkorten of minstens snellere mededeling van het feit dat partijen al dan niet bereid zijn HERGO op te starten"

"opstarten vereenvoudigen i.p.v. eerst brieven door JRB naar iedereen om daarin te zeggen dat bij gebreke van antwoord zij zullen gecontacteerd worden door de diensten die hergo organiseren"

"dwingend opleggen! Angst weerhoudt veel partijen om hieraan deel te nemen"

"informatie rond ID van slachtoffer moet eenvoudiger, ev. via OM waar alle PV's eerste toekomen; meer feedback naar JRB toe over verloop (agenda, aanwezigheden,...); cumulatieve maatregelen moet mogelijk worden"

Drie andere jeugdrechters maakten eerder een bemerking bij het concept HERGO.

"Het evenwicht in het overleg is zeer delicaat, zowel slachtoffer als dader moeten bereid zijn te luisteren. Vanuit het trauma van het slachtoffer zou een confrontatie tussen dader en slachtoffer kunnen ontaarden tot een 'schandpaal' voor de minderjarige, hetgeen op zijn beurt traumatiserend werkt."

"oorspronkelijk idee van hergo leek OK, maar was uit de context gerukt"

"Hergo en herstelbemiddeling hebben in de huidige wetgeving het karakter van een maatregel gekregen wat mijn inziens haaks staat op het oorspronkelijke vrijwillig karakter."

Zes jeugdrechters formuleerden ook nog een opmerking/bedenking bij de laatste vraag:

“Op zich goed + waardevol instrument maar binnen (te kort aan aanbod binnen jeugdzorg te omslachtig, duur... middelen die wellicht anders en volgens mij efficiënter kunnen besteed worden.”

“Ik ben op zich wel voorstander maar de omstandigheden lenen zich helaas niet tot het "opleggen" van een hergo.”

“M.i. is een groot nadeel van hergo dat vaak na lange tijd een melding komt dat hergo niet werd opgestart, terwijl de voorlopige fase in het jeugdrecht juist beoogt om onmiddellijk na de MOF-feiten respons te geven aan de minderjarige en hem d.m.v. voorlopige maatregelen onmiddellijk bij te sturen. Een snelle maatregel na de feiten en dus kort op de bal spelen is belangrijk voor minderjarigen. Als hergo niet opgestart wordt, is het vaak moeilijk voor minderjarigen om te begrijpen dat een andere maatregel wordt opgelegd ingevolge van de feiten (van reeds enige tijd geleden). Dit geldt des te meer wanneer zij ondertussen thuis en op school hun gedrag reeds verbeterd hebben of geen nieuwe MOF-feiten meer gepleegd hebben.”

“Het zou nuttig kunnen zijn één bepaald type misdrijven aan een hergo voor te leggen (vb misdrijven in relatie tot schoolomgeving systematisch via protocol etc.).”

“Ik stel vast dat de slachtoffers niet dikwijls de bereidheid hebben om hieraan mee te werken.”

“Het lijkt mij zeer moeilijk om een herstelgerichte methode afkomstig van en werkbaar in een totaal andere cultuur te implementeren in onze meer individualistische samenleving.”

Deel 4: Algemene bevindingen

De aanleiding van deze onderzoeksnota lag in de vaststelling van de Vlaamse HCA-diensten dat de toepassing van HERGO overheen Vlaanderen eerder gering blijft. Via drie verschillende methoden (dossierstudie, focusgroepen en vragenlijsten) werd geprobeerd om de knelpunten en de hinderpalen in de huidige (doorverwijzings)praktijk in kaart te brengen en bespreekbaar te stellen. In wat volgt, gaan we in op enkele algemene bevindingen. Deze bevindingen dienen voorzichtig te worden geïnterpreteerd aangezien we slechts een minderheid – en dan vooral actoren die reeds ervaring hadden met HERGO – hebben kunnen bereiken. Desalniettemin komen uit het onderzoek een aantal aandachtspunten voor de huidige (doorverwijzings)praktijk van HERGO in Vlaanderen naar boven.

De dossierstudie laat zien dat tijdens de periode 2007-2010 overheen Vlaanderen 335 jongeren en 511 slachtoffers het aanbod van HERGO kregen. De cijfers tonen evenwel grote verschillen tussen de gerechtelijke arrondissementen, gaande van 2 jongeren in DIVAM tot 67 jongeren in ADAM. Ook de algemene daling van het aantal doorverwezen jongeren vanaf 2009 blijkt niet voor elk gerechtelijk arrondissement te gelden. Deze diversiteit geeft aan dat HERGO wellicht in belangrijke mate afhankelijk blijft van lokale actoren. Dit werd ook bevestigd door onze gesprekken met de parketcriminologen en de consultants. In de gerechtelijke arrondissementen waar er aandacht is voor HERGO gebeurt dit veelal in golven en blijkt dit in belangrijke mate geïnitieerd te worden door de jeugdrechters.

Een andere opvallende vaststelling is dat het aandeel opgestarte HERGO's sinds 2007 afneemt. Waar het aandeel opgestarte HERGO's in 2007 nog 47.7% bedroeg, is dit percentage in 2009 gedaald tot 27.8%. De reden voor deze daling kan niet gevonden worden in de cijfers, al weten we op basis van deze cijfers wel dat de belangrijkste reden voor het niet opstarten van de HERGO ligt bij afhaken van het slachtoffer. Deze vaststelling geeft aan dat er niet enkel moet gefocust worden op de doorverwijzingspraktijk, maar roept eveneens de vraag op naar de betekenis van HERGO voor het slachtoffer. Herkent men zich niet in het aanbod of voelt men zich er niet door erkend? Heeft men vooral 'schrik' voor de rechtstreekse confrontatie met de dader of is men niet bereid om tijd te steken in een dergelijke bijeenkomst?

Verder blijkt uit de dossierstudie dat HERGO in belangrijke mate een proces is van de jongere met zijn/haar ouder(s). Bij de meerderheid van de jongeren waren er op de HERGO geen andere familieleden (70.3%) of steunfiguren (78.8%) aanwezig. Dit is een opmerkelijke vaststelling aangezien het betrekken van het netwerk als een belangrijke doelstelling van HERGO wordt beschouwd en het netwerkverbindend werken als een belangrijk verschil met herstellbemiddeling wordt naar voren geschoven (cf. Nota HERGO van de HCA-diensten). Hoewel advocaten en zeker de politieagenten op vrijwel alle HERGO-bijeenkomsten aanwezig

waren, blijkt de aanwezigheid van consulenten dan weer wel lokaal sterk te verschillen. Deze diversiteit in aanwezigheid wordt door sommige consulenten terecht in vraag gesteld.

Uit de bevraging van de parketcriminologen, consulenten en jeugdrechters komen verschillende aandachtspunten naar voren.

Een eerste aandachtspunt is de onbekendheid/abstractheid van HERGO. Dit komt zowel naar boven bij de bevraging van de jeugdrechters – waarbij de meerderheid van de jeugdrechters akkoord ging met de stelling dat dit een belangrijke reden vormt voor het lage aantal doorverwijzingen naar HERGO – als in de focusgroepen bij de parketcriminologen en de consulenten die aangaven dat HERGO wellicht nog voor te veel actoren een abstract gegeven blijft.

Een tweede belangrijke vaststelling is dat een aantal ‘typische kenmerken’ van HERGO die vanuit de HCA-diensten naar voren geschoven worden niet zo gepercipieerd worden door de jeugdrechters. Slechts drie of vier jeugdrechters van de 19 gaven aan dat het versterken van het netwerk of herstel bieden aan de maatschappij één van de belangrijkste doelstellingen is van een HERGO. Ook de ernst van de feiten of de maatschappelijke impact van de feiten blijkt een minder grote rol te spelen in de doorverwijzing. Slechts vier jeugdrechters gaven aan dat dit criterium één van de belangrijkste criteria is om een dossier door te verwijzen naar HERGO. Slechts één jeugdrechter zag in ‘Herstelgericht groepsoverleg is meer bedoeld voor ernstigere feiten’ het belangrijkste verschil met herstelbemiddeling. Het verschil tussen herstelbemiddeling en HERGO wordt door jeugdrechters vooral geduid in het gegeven dat meerdere mensen betrokken worden en dat er een rechtstreekse confrontatie is met het slachtoffer. Ook bij de parketcriminologen en consulenten kwam de rechtstreekse confrontatie als een belangrijke meerwaarde van HERGO naar boven. De vraag is of men die rechtstreekse confrontatie niet mogelijk acht binnen de herstelbemiddeling, dan wel of men de ‘setting’ van herstelbemiddeling als onvoldoende beschouwd als reactie op het gepleegde feit.

Een derde en laatste vaststelling is dat HERGO in zeker mate het ‘slachtoffer’ is van het ‘succes’ van herstelbemiddeling. In het gesprek met de parketcriminologen kwam naar boven dat herstelbemiddeling een automatisme is geworden bij de parketmagistraten waardoor de optie van HERGO vaak al niet meer overwogen wordt. Bovendien wordt HERGO beschouwd als een tijdrovend proces waarbij er geen garantie is dat er ook effectief een bijeenkomst zal plaatsvinden. Voor parketmagistraten is herstelbemiddeling dan ook de eenvoudigste weg om er zeker van te zijn dat er een herstelrechtelijke aanbod is geweest in een dossier. Maar ook voor jeugdrechters blijkt er wel een spanning te bestaan tussen enerzijds kort op de bal spelen en anderzijds de onvoorspelbaarheid van het antwoord van partijen op het HERGO-aanbod. Hierbij aansluitend wordt in het onderzoek gewezen op de lage caseload als een zwakte op zich. Het gevaar bestaat immers dat de diensten te weinig selectief worden in wat men opneemt, met een negatieve afloop tot gevolg. In de huidige context lijkt het dan ook belangrijk om iedere doorverwijzing voldoende kritisch te blijven bekijken. Zoniet, zouden pogingen om het aantal

doorverwijzingen van HERGO naar omhoog te krijgen wel eens net het tegenovergestelde effect kunnen bereiken.